תלמוד בבלי · אחרונים · אור הישר · סדר נשים

אור הישר על נדרים

הרב שמואל יצחק הילמן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור הישר על נדרים

הרב שמואל יצחק הילמן

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-הישר-על-נדרים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 7
דף ג. 7
דף ג: 8
דף ד. 8
דף ד: 8
דף ה. 9
דף ה: 9
דף ו. 9
דף ו: 9
דף ז. 10
דף ז: 10
דף ח. 11
דף ח: 12
דף ט. 12
דף ט: 13
דף י. 14
דף י: 14
דף יא. 14
דף יא: 15
דף יב. 15
דף יב: 15
דף יג. 15
דף יג: 16
דף יד. 16
דף יד: 17
דף טו. 17
דף טו: 17
דף טז. 18
דף טז: 18
דף יז. 18
דף יז: 19
דף יח. 19
דף יח: 19
דף יט. 19
דף יט: 20
דף כ. 20
דף כ: 20
דף כא. 21
דף כא: 21
דף כב. 21
דף כב: 21
דף כג. 22
דף כג: 22
דף כד. 22
דף כד: 22
דף כה. 23
דף כה: 23
דף כו. 23
דף כו: 24
דף כז. 24
דף כז: 24
דף כח. 25
דף כח: 25
דף כט. 26
דף כט: 27
דף ל. 27
דף ל: 27
דף לא. 28
דף לא: 28
דף לב. 28
דף לב: 29

דף לג. 29
דף לג: 29
דף לד. 29
דף לד: 30
דף לה. 30
דף לה: 31
דף לו. 31
דף לו: 32
דף לז. 32
דף לז: 33
דף לח. 33
דף לח: 33
דף לט. 34
דף לט: 34
דף מ. 34
דף מ: 35
דף מא. 35
דף מא: 35
דף מב. 35
דף מב: 35
דף מג. 35
דף מג: 36
דף מד. 37
דף מד: 37
דף מה. 38
דף מה: 38
דף מו. 38
דף מו: 39
דף מז. 39
דף מז: 40
דף מח. 40
דף מח: 42
דף מט. 42
דף מט: 42
דף נ. 43
דף נ: 43
דף נא. 43
דף נא: 43
דף נב. 44
דף נב: 44
דף נג. 44
דף נג: 45
דף נד. 45
דף נד: 45
דף נה. 45
דף נה: 45
דף נו. 46
דף נו: 46
דף נז. 46
דף נז: 47
דף נח. 47
דף נח: 47
דף נט. 47
דף נט: 48
דף ס. 48
דף ס: 48
דף סא. 49
דף סא: 49
דף סב. 49
דף סב: 49
דף סג. 50
דף סג: 50
דף סד. 50
דף סד: 50

דף סה. 51
דף סה: 51
דף סו. 52
דף סו: 52
דף סז. 53
דף סז: 53
דף סח. 53
דף סח: 53
דף סט. 53
דף סט: 54
דף ע. 54
דף ע: 54
דף עא. 54
דף עא: 54
דף עב. 55
דף עב: 55
דף עג. 55
דף עג: 55
דף עד. 56
דף עד: 56
דף עה. 56
דף עה: 56
דף עו. 56
דף עו: 56
דף עז. 57
דף עז: 57
דף עח. 57
דף עח: 58
דף עט. 58
דף עט: 58
דף פ. 58
דף פ: 59
דף פא. 59
דף פא: 59
דף פב. 59
דף פב: 59
דף פג. 60
דף פג: 60
דף פד. 60
דף פד: 60
דף פה. 61
דף פה: 61
דף פו. 62
דף פו: 62
דף פז. 62
דף פז: 62
דף פח. 63
דף פח: 63
דף פט. 63
דף פט: 63
דף צ. 63
דף צ: 64
דף צא. 64
דף צא: 65

דף ב.

במשנה כל כינויי נדרים כנדרים כו' האומר לחבירו מודרני ממך כו', והנה בגמרא הקשו פתח בכינויין כל כינויי נדרים ומפרש ידות האומר לחבירו מודר אני ממך כו' ומשני חסורי מיחסרא והכי קתני כל כינויי נדרים כנדרים וידות נדרים כנדרים, וכוונתם דהאי האומר לחבירו כו' הן ידות, וע' בפיה"מ להרמב"ם ובשאר מפרשי המשנה.

והנה הרשב"א בחידושיו לקידושין ד"נ ע"א אהא דאסיקנא דדברים שבלב אינן דברים כ' וז"ל הא דתנן האומר אהא ה"ז נזיר ואוקימנא בפ"ק דנזיר בשהיה נזיר עובר לפניו ואע"ג דלא פירש אלמא דברים שבלב הוו דברים התם כיון דאמר אהא ונזיר עובר לפניו כאילו פירש אהא כמוהו שאלו הן ידות נזירות, שרבתה אותן התורה והאי תירוצא לא מחוור לי דמכל מקום דברים שבלב הן כו' מ"מ לילף מינה כו' עכ"ל, וע' מה שתירץ בזה בת' דבר אברהם סי' ט"ז אות ז'.

ולע"ד בלתי מובן עצם ההרכבה דלכתחילה, איך נוכל לכלול כל מיני דברים שבלב תחת לוג אחד. דנדר ושבועה בין דאסר חפצא אנפשיה או נפשיה אחפצא אבל עכ"פ הוא נוגע רק לו לעצמו אם מותר או אסור ככר זה עבורו, וכן בנזירות אם הוא נזיר או לא, משא"כ בגיטין וקידושין ודיני ממונות הנוגע גם לחבירו הלא מה יועיל דברים שבלבו על חבירו, הרי י"ל דכמו שהוא חשב בלבו ככה כן חשב חבירו אז ההיפוך בלבו ממה שחשב הוא, וכה"ג מחלקו התוס' בכתובות מ"ז ע"ב בד"ה שלא כתב ובב"ק ק"י סוף ע"ב לענין הלוקח פרה ונטרפה דאינו תלוי בדעת הקונה דהא איכא נמי דעת מקנה ע"ש, ומשו"ה בכל חדא וחדא אין לך אלא מאי דילפינן מקראי או מגמרא ומסברא וע"ע בתוס' קידושין מ"ט סע"ב ומש"כ שם עה"ג.

ר"ן ד"ה כל כינויי נדרים הלכך היכא שהתפיס ואמר הרי ככר זה עלי כקרבן חייל נדריה ועיקר נדר הוא זה, ע' מחנה אפרים ה' נדרים ס"ס י"א.

בא"ד ואפילו לר"ל נמי דאמר שהם לשון שבדו להם חכמים הרי הם ג"כ כנדר גמור מדאורייתא כו'. ע' בס' עמק יהושע סי' א'.

רא"ש ד"ה האומר לחבירו. ואע"ג דגמר בלבו לידור אי לאו דחשבינן להו כאילו הוציא בשפתיו לא הוי נדר כדאמרינן בפ"ג דשבועות אמר שמואל גמר בלבו צריך להוציא בשפתיו, ולכאורה איכא למידק ל"ל להרא"ש להביא מהא דשמואל דאיהו יליף שם מקרא דלבטא בשפתים דכתיב גבי שבועה, טפי הי"ל להביא ממקרא מלא דכל היוצא מפיו יעשה דכתיב גבי נדרים גופה, ומוכח דבעינן דוקא דיבור ממש בהוצאת פיו, ואפשר דמהאי קרא לאו ראיה היא כ"כ דאדרבה בספרי ר"פ מטות תניא לאסור איסר

על נפשו למה נאמר לפי שהוא אומר ככל היוצא מפיו יעשה אין לי אלא שהוציא בפיו קבל עליו בנדר ובשבועה מנין ת"ל לאסור איסר על נפשו ע"ש, הרי דקרא דלאסור איסר מפיק מקרא דכל היוצא מפיו. ואע"ג דמפיק ג"כ מקרא דלבטא בשפתים דהא בספרי כייל בזה נמי שבועה אולם לפ"מ דשמואל גופיה לא חייש להא דספרי וסתמא דגמרא בשבועות נמי לא הקשו על שמואל מברייתא זו ש"מ דלאו דסמכא היא דלא מיתני בי ר' חייא ור' אושעיא כדכ' בזרע אברהם על הספרי שם, ואפשר נמי דלאו מדינא הוא אלא ממדת חסידות ואסמכוה אקרא דוגמא דאמרינן במכות כ"ד ע"א דובר אמת בלבבו כגון רב ספרא, וע' רשב"ם ב"ב פ"ח ע"א ד"ה רב ספרא, ועל כה"ג סמיך הספרי על הכתוב לאסור איסר וגו', ולהכי נקטו הרמב"ם וכל הפוסקים דעתיה דשמואל ולא חשו לברייתא דספרי. ובדרך זה הלך גם הרא"ש ז"ל כנלע"ד.

תוד"ה כל כינויי נדרים, ולמ"ד לשון שבדו חכמים קשה דה"נ כינויי דנזיר בדו חכמים והיכי יביא קרבן על לשון חכמים כו', עמש"כ בזה בעמודי ירושלים לירושלמי דריש פרקין.

דף ב:

איידי דתני נדרים דמיתסר חפצא עליה כו', ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' ס"ו ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' ע"ה.

שם והכי קתני כל כנויי נדרים כנדרים וידות נדרים כנדרים, ע' בת' רדב"ז ח"א סי' מ"ב וסי' ק"ה.

ר"ן ד"ה איידי דתנא. ובירושלמי אפליג בהאי דינא דאמרינן התם דר' יודן ורבי ור' מונא סברי אין נדר בלשון שבועה ואין שבועה בלשון נדר ור' יוסי פליג עלייהו ומשמע דקיי"ל כרבים כו', ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' קל"ג.

דף ג.

ידות היכא כתיב איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' ותניא נזיר להזיר לעשות כינוי גזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות אין לי אלא בנזידות בנדרים מנין כו', הנה מאי דאיצטריכו להו קראי לכינויין וידות משום דכתיב לבטא בשפתים ולהכי היה מקום לאמר דיבור דוקא, וע' בפי' הרא"ש לעיל ד"ב סוף ע"א ובמש"כ בחידושי שם.

רש"י ד"ה כנויין לשון נכרים. והוא הדין לכל לשון הנודר אדם מיחייב כו', ע' בת' רדב"ז ח"א סי' קכ"ב.

רש"י ד"א מאי איכא, הא תרווייהו בין ידות בין כינויין מדרשא אתיין דמדרבנן נינהו, ע' נובי"ת חי"ד סי' קמ"ה.
ר"ן ד"ה ה"ג לעשות ידות נזירות כנזירות ול"ג כינויי נזירות כנזירות דממ"נ לאו מקרא נפקי כו', ע' מה"פ וש"ק לירושלמי דריש פרקין.

דף ג:

אמר דבא כגון דאמר לא איפטר מן העולם עד שאהא נזיר דמין ההיא שעתא הו"ל נזיר כו', ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' רכ"א וע"ע בת' הריב"ש סי' ע"א וסי' קצ"ח של"ה ובמחנה אפרים ה' שבועות סי' י"ד ובמג"א סי' תקס"ח ובחידושי דע"ק שם ובת' באר יצחק חאה"ע סי' א'.
ר"ן ד"ה בל תאחר דנזירות, דאילו האומר הרי עלי להביא קרבן מחוסר מעשה דהיינו ההבאה כו' אבל הכא כיון שאינו מחוסר שום דבר הרי הנזירות חל מיד כו', ע' העמק שאלה לשאילתות פ' ויצא סי' כ"ג אות ו'.
רא"ש ד"ה לא אפטר. ואפילו מאן דפליג בפ' כל הגט ואמר לא חיישינן שמא ימות הכא לזמן מרובה דלימי נזירות חיישינן כו', ע' תוס' יומא ד"ב ע"א ד"ה וחכ"א ובת' הגרע"א סי' קכ"ו.

דף ד.

א"ד אשי הואיל וכן נזיר שטימא עצמו במזיד עובר משום בל תאחר דנזירות טהרה, ע' בס' עמק יהושע סי' ב'.

דף ד:

והא דקא קשיא לך חטאת חלב חטאת חלב קאתיא לכפרה חטאת נזיר למאי אתיא ע' ראב"ן סי' צ"ה שאלה ה'.
שם הרי חטאת יולדת דלא אתיא לכפרה ועבר עלה משום בל תאחר, ע' ד"ה ד"ו ע"ב וברמב"ם וראב"ד פ"א ה"א מה' חגיגה ושם פי"ד הי"ד ממעה"ק ובכ"מ ולח"מ בשני המקומות ובש"א סי' ס"ו.
שם דילמא גבי נדרים הוא דמיפר משום דלא אית ליה קיצותא אבל גבי נזירות דאית ליה קיצותא כו', ע' בת' הדמב"ם דפוס ירושלים סי' ק"י ובאור שמח פי"ב הי"ט מה' נדרים.
רא"ש ד"ה ואם גילח על אחת משלשתן יצא ומשנה היא בפ' ג' מינין, עמש"כ בחידושי למנחות ד"ה ריש ע"א.

רא"ש ד"ה שאני אוכל לך כלומר בקונם יהא עלי מה שאוכל לך ול"ג שאיני אוכל לך שאין לנדר מקום לחול עליו, ע' קצוה"ח ר"ס רי"ב.

דף ה.

מ"ט מודר אני ממך דלא משתעינא בהדך משמע כו', ע' בט"ז וחידושי הגרע"א ליו"ד ר"ס ר"ו ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' ז'.

דף ה:

לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים אין שמואל מוקים למתניתין כר יהודא כו', ע' בת' הרא"ש כלל ל"ה סי' ה'.

שם איתמר ידים שאין מוכיחות אביי אמר הוויין ידים רבא אמר לא הוויין ידים, ע' בת' הרשב"א ס"ס תר"ב ובת' הריב"ש סי' רס"ו.

ר"ן ד"ה ר' יהודא אומר ודין, ואילו ודין לא קאמר אלמא לשמואל לא צריך ודין כו', ע' בת' עין יצחק אה"ע ח"ב סי' י"א.

תוד"ה מתני' קשיתיה. וקשה מברייתא דלעיל דאמר שאני אוכל לך משמע כמו כן דאי לא אמר לך לא מועיל כו'. עמש"כ בזה בח"ס אה"ע ח"א סי' פ'.

דף ו.

דאין אדם מגרש את אשת חבירו כו', ע' בתשובות הרשב"א סי' תקצ"ח ושם ח"ד סי' רי"ג ובחידושי הריטב"א לקידושין ד"ה ע"ב.

שם מיתיבי הרי הוא עלי הרי זה עלי אסור מפני שהוא יד לקרבן כו'. ע' בת' בית דוד סי' י"ג.

ר"ן ד"ה ורבא אמר לך. הרשב"א ז"ל שבש לשון זה כו' ולי אתי שפיר דודאי הידים בעצמן אינן מוכיחות לפי שהלשון אינו מוכיח שיהא הוא מגרשה אלא שהענין מוכיח כו', ע' אבני מלואים סי' כ"ז ס"ק י"ד.

דף ו:

בעי ר"פ יש יד לקידושין או לא היכי דמי כו'. ע' בת' הריב"ש סי רס"ו ובס' צבי גאון יעקב סי' י"ג.

שם בעי ר"פ יש יד לפאה או אין יד לפאה כו' ע' שעה"מ פ"ד ה"י מה' אישות.

ר"ן ד"ה מגו. וא"ת ומאי קא מספקא ליה בקדושין מ"ש מגיטין כו', ע' אבני מלואים סי' כ"ז סקי"א.
ר"ן ד"ה או דילמא. ואע"ג דקיי"ל אין היקש למחצה שאני פאה דלא אכתיבא בהדיא ומדרשא אתיא כו', ע' רי"ט אלגזי בשמעתא קמייתא דבכורות סד"ה והנה מלבד לשון המכילתא.

דף ז.

יש יד לצדקה או אין יד לצדקה כו', כיון דאיתקש לקרבנות דכתיב בפיך זו צדקה כו', ע' בח' הגרע"א סי' קמ"ה ובתומים סי' כ"ה בקיצור תקפו כהן סי' קכ"ז.
שם יש יד להפקר א"ד אין יד להפקר היינו צדקה כו', ע' קצוה"ח סי' רע"ג סק"א.
שם רבינא חדא מגו חדא קמיבעיא ליה זימון מועיל או אין זימון מועיל את"ל יש זימון יש יד או אין יד תיבעיא ליה, ע' במעין החכמה דף קכ"ט ע"ב.
ר"ן ד"ה ולענין הלכה. ובפאה וצדקה כ' הרשב"א ז"ל נמי דאזלינן לחומרא כיון דסלקא בתיקו וכ"כ הרמב"ן ז"ל כו', ע' ש"ך יו"ד סי' רנ"ט סקי"ד ובביאור הגר"א שם סקט"ו ובחוט המשולש בחלק התשובות להגרא"י סי' כ"ט ל' ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' ח' ובה' צדקה סי' ב' ובחזקה רבה חי"ד סי' רע"ד.
בא"ד וזה אפשר הוא על דרך הרמב"ם ז"ל שפוסק בכ"מ כאם תמצא לאמר ע"כ, ובזה תתישב הא דאיצטריך בש"ס עירובין צ"ג ע"ב לפסוק והלכתא בעיין לקולא, אע"ג דבלא"ה ספיקא דרבנן לקולא כדהעיר שם בהגהות הרש"ש ע"ש, וע"ע העמק שאלה לשאילתות פ' ויצא סי' כ"ג אות ו' ובת' שיבת ציון סי' מ"ם.
ר"ן ד"ה ולענין הלכה לא קיי"ל כר"ע מדאמרינן לית דחש לה ועוד קיי"ל הלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו כו', ע' בת' עין יצחק חי"ד סי' ט"ו.

דף ז:

נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו שלא בפניו מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו, בשאילתות פ' מקץ סי' ל' הוסיף על גרסת הש"ס שלפנינו וע"ש במפרשים.
שם ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו פשיטא כו'. ע' בת' הרא"ש כלל כ"ח סי' ב' וסי' ה'.
ר"ן ד"ה שנאמר כי מתו כל האנשים. וליכא למימר נמי שהיו מצורעין דהא כתיב בקרב כל ישראל כו'. וכ"כ התוס' בע"ז ד"ה ע"א ד"ה אלא שירדו. וע' בת' עין יצחק אה"ע ח"ב סי' ל"ה.

ר"ן ד"ה וכי עייל לביתיה שרי לנפשיה. כדי שלא יצטרכו בני ביתו להתרחק ממנו ומהא משמע דמנודה אפילו בני ביתו נוהגין בו נדוי כו', ע' ובראי"ש ובת' הרשב"א ח"ד סי' רט"ז ובמש"כ בחידושי לסנהדרין ס"ח ע"א.

דף ח.

מניין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר נשבעתי ואקיימה כו'. והנה בתמורה ד"ג ע"ב קאמר דקרא דובשמו תשבע מבע"ל לכדרב גידל א"ר מניין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר נשבעתי ואקיימה כו', והשתא קשה מדוע לרב להביא האי דינא מקרא דקבלה, ולא הביא ממש"כ בתורה בפ' ואתחנן וכפל בפ' עקב ובשמו תשבע. עד שמצאתי בסה"מ להרמב"ם סוף מצוה שביעית, שכ' וז"ל מניין שנשבעין לקיים המצות דכתיב ובשמו תשבע. ובמק"א הארכתי בזה וע"ע בקצוה"ח סי' ע"ג סק"ה ובטו"א חגיגה ד"י ע"א.

שם כיון דאי בעי פטר נפשיה בק"ש שחרית וערבית משו"ה חייל שבועה עליה. והנה התוס' בברכות י"א ע"ב כתבו, דלהכי א"צ לברך ברכת התורה בכל פעם שיתחיל ללמוד כמו בסוכה דמברך לישב בסוכה על כל סעודה וסעודה. משום דלאכילה בסוכה יש שעה קבועה משא"כ בלימוד התורה שמחוייב כל שעה ללמוד כדכתיב והגית בו יומם ולילה והוי כמו יושב והוגה בתורה כל היום בלי הפסק ע"ש, והשתא לפי המבואר הכא, דחזינן דמשום המציאות להפטר מת"ת ע"י ק"ש שחרית וערבית, יש מקום לחלות השבועה ללימוד, הרי בע"כ דבין ק"ש דשחרית לשל ערבית הוי הפסק גמור מחיובו, עכ"פ למאן דבעי למפטר נפשיה ע"י ק"ש מת"ת, וא"כ האי גברא אי בעי ללמוד באמצע היום, מדוע לא יברך איהו אז ברכת התורה, דבדידיה אינו חל בהאי שעתא חיובא דלימוד תורה, ואולי י"ל לפי סברת התוס', כיון דלמפטר נפשיה מת"ת צריך בע"כ לק"ש דערבית הלכיך כל כמה דלא קרי בערבית, משועבד הוא עדיין לחיוב הלימוד עד זמן ובשכבך דאורייתא, וע"ע במעין החכמה דף צ"ה ע"ב.

שם נידוהו בחלום צריך עשרה בני אדם להתיר לו והוא דתנו הלכתא כו', ע' בת' הרא"ש ריש כלל כ"ח ושם סי' ג' ה'.

ר"ן ד"ה והלא מושבע קמא. ודאי לא איצטריך האי קרא לומר שהיא חלה לגבי בל יחל כו'. ע' העמק שאלה לשאילתות פ' יתרו ס"ס נ"ג.

ר"ן ד"ה עליו להשכים. דקבלה בלחוד מהניא לצדקה כדכתיב בפיך זו צדקה וה"ה לכל דבר מצוה כו', ע' ח"ס אה"ע ח"א סי' ע"ח

רא"ש ד"ה נדר גדול. מחשבינן ליה כאילו נדר צדקה דאמרינן בפ"ק דר"ה בפיך זו צדקה, ע' העמק שאלה לשאילתות פ' ויצא סי' כ"ג אות ו'.

דף ח:

אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים, ע' עקידה למגילת קהלת עה"פ כי בא החלום ברוב ענין ובתשב"ץ ח"ב סי' קכ"ח ובת' שיבת ציון סי' נ"ב.

שם רבינא הו"ל נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי א"ל בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו כו', בשאילתות פ' מקץ סי' כ"ט נשתנית הגרסא ממה שהיא לפנינו בגמרא וע"ש במפרשים.

שם א"ל אי מיכנפין אין אי לא לא כו' וש"מ כי מיכנפין שפיר דמי, ע' בת' מהרש"ם ח"ב סי' רמ"ה.

ר"ן ד"ה בעל מהו. והכי מוכח בירושלמי כו' מדבעיא אי מתירין ע"י תורגמן מכלל דפשיטא ליה דע"י שליח אין מתירין כו', וע' בת' הרשב"א ח"ד סי' קכ"א ובת' הריב"ש סי' ש"ע ובבאר יצחק חי"ד סי' כ"ח,

בא"ד וכתב עוד רבינו שמשון ז"ל שולח אדם חרטת נדרו בכתב לב"ד והם מתירין לו כו', ע' בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' ר"ד.

רא"ש ד"ה הוה ליה נדרא לדביתהו וקיים לה הנדר כו', ע' בתוס' ד"ה רבינא ובת' הגרע"א סי' מ"ח.

תוד"ה ש"מ לא שרי נדרא באתרא דרביה. וא"ת דילמא דהיינו משום דס"ל לרבינא כר' יהודא דאמר במס' נגעים כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי אשתו שבינה לבין אחרים כו', ע' בת' הריב"ש סי' ת"ו.

תוד"ה ויחיד מומחה. א"כ מאי קאמר בפ' השולח אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד בנדר כו' ומה בזיון יהא לה אם יתירו לה בב"ד ע"י שליח כו', ע' חוט המשולש בחלק התשובות להגרא"י סי' ט'.

דף ט.

במשנה כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה, ע' בר"ן לעיל ד"ז ריש ע"א ובאבני מלואים סי' כ"ז ס"ק י"ד.

ר"ן ד"ה כנדבותם. הלכך כי אמר הריני והיה נזיר עובר לפניו הרי הוא נזיר כו', ע' בתוס' נזיר ד"ב ע"א ד"ה האומר הריני כזה ובאור שמח פ"ג ה"ד מה' נזירות.

דף ט:

עליך הכתוב אומר איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה', ע' בת' מהרשד"ם חי"ד סי' ע"ז ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ'.

רש"י ד"ה דילמא אתי בה לידי תקלה דכי אמר בלשון נדר הרי עלי קרבן אתי בה לידי תקלה דעבר משום בל תאחר, נדבה נמי כי אמר הרי זו קרבן אתי בהו לידי תקלה לידי גיזה ועבודה אבל בבל תאחר לא דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא עכ"ל, והנה בצ"ק ריש זבחים הביא בשם שמעתי מקשים הלא פירש"י דהכא הוא נגד סוגיא דר"ה ד"ה ע"ב דת"ר כי תדור נדר אין לי אלא נדר נדבה מניין כו' ושם ד"ו ע"א אוקימנא חד דאמר ולא אפריש וחד אפריש ולא אקריב וכן במגילה ד"ח ע"א אהא דתנן אין בין נדרים לנדבות כו' קאמר בגמרא הא לענין- בל תאחר זה וזה שוין ע"ש הלא דבנדבה איכא בל תאחר כמו בנדר, וע"ש מה שתירץ ומה שתירצו עוד בת' פנים מאירות ח"א סי' צ"ט ובת' שבות יעקב ח"ב סי' ג' ובת' מקום שמואל קונטרס שער התירוצים בסוגיין, ועל כולם ביחד אתפלא על שלא הביאו בקושיתם פירש"י גופיה במנחות ס"פ שתי הלחם ד"ה שמא ישהא דכייל בדבריו לענין בל תאחר גדר ונדבה יחד.

והנה גם בפירוש הרא"ש מחלק כמו בפירש"י דלענין נדר נקט התקלה דבל תאחר ולענין נדבה נקט תקלה דאיסור מעילה ע"ש, אמנם עכ"פ גבי נדר נקטו כולם בכוונת הש"ס האי אתי בה לידי תקלה דהיא תקלת בל תאחר ואמאי לא פירשו כמש"כ הריטב"א גבי נדר דמישתלי ולא מיפריש, וכן פירשו רש"י ורשב"א בחולין ד"ב ריש ע"ב דילמא פשע ולא יקיים וע' ברש"י ותוס' מנחות ק"ט ע"ב ד"ה בתחילה וברש"י כת"י שם פ"א סוף ע"א ד"ה טוב אשר לא תדור, ועפ"ז תהיה התקלה דלא יחל דברו, כן הנני נבוך במש"כ התוס' בסוגיין וז"ל אף כשהיא בעזרה איכא חששא שמא תמות ויהיה חייב באחריות ואתו לידי תקלה דבל תאחר כו' ע"כ, והוא דלא כפירש"י במעילה י"ט ריש ע"א דמכיון שהביאו לעזרה נפטר מאחריותו וכ"מ בפירש"י חולין קל"ט ע"א ד"ה דמיחסר הקרבה שכ' דכי אמר עלי הכי קאמר עלי להביאו לעזרה, ובתוס' שם כ"ב ע"ב ד"ה והביא כיון שהביאן ליד הכהן יצא ידי נדרו ע"ש, כן בעצם פירש"י דהכא דמבל תאחר נפטר משום דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא, נמי קשה מפירש"י דחולין קל"ט ע"א שם שכ' דאף לאחר הפרשה כשנגנבו ואבדו אע"ג דגבי גזא דרחמנא הוה לא קיים נדרו ע"ש וצ"ע.

דף י.

אמר אביי שמעון הצדיק ור"ש ור"א הקפר כולן שיטה אחת הן דנזיר חוטא הוי, עמש"כ בחידושי לנזיר ד"ב ע"ב וע"ע בת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ח.
שם ר"א הקפר ברבי אומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזו נפש חטא אלא שציער עצמו מן היין כו', ע' בת' הרשב"א תל"א וסי' תרפ"ח ושם ח"ד סי' רס"ב.
שם דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן וקא מפיק ש"ש לבטלה, ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ג סי' מ"א.
תוד"ה אמר אביי. תרווייהו אינם שוין ר"ש איירי בנזיר טמא כדאמר לעיל ור"א הקפר איירי בטהור וי"ל דאה"נ ולהכי ל"ק דבר אחד אלא שיטה אחת כו', הנה מדברי התוס' משמע דס"ל דלשון דבר אחד לא הוי שיטה, אמנם בת' הרשב"א סי' שי"ד מבואר דלשון הש"ס כולהו דבר אחד אמרו כוונתם דהיא שיטה וכן חזר הרשב"א על זה בכ"מ ועמש"כ בזה בחידושי למנחות נ"ז ע"ב ולחולין קכ"ד ע"ב.

דף י:

לימא כתנאי בש"א כנויי כינויין אסורין ובה"א כינויי כינויין מותרין מאי לאו מ"ד כינויי כינויין אסורין קסבר כינויין לשון נכרים הן ומ"ד מותרים קסבר לשון שבדו להם חכמים כו', והנה ברייתא זו היא בתוספתא רפ"ק דנזיר, אכן שם רפ"ב תניא בש"א כינויי כינויין אסורין כיצד אמר הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה בש"א נזיר וב"ה אומרים אינו נזיר ע"ש, והנה ר' יוחנן ור"ל דהכא פליגי בירושלמי שם, ור"ל סבר טעמייהו דב"ש משום דגרוגדות ודבילה הויין כינויי כינויין. וע' נזיר ד"ט ע"א תוד"ה הריני. והשתא בשלמא לשון שבדו להם חכמים יש מקום לכינויי כינויין דנזירות כדמפרש בירושלמי שם. אבל איך נפרש תיבות אלו בנזירות דלשון נכרים. וי"ל דר' יוחנן דס"ל הכא לשון נכרים הן, ס"ל שם דטעמייהו דב"ש משום שהוציא נזירות מפיו. וא"כ לא נחית איהו שם כלל לכינויי כינויין,

דף יא.

ר"ן ד"ה סברוה. האי סברוה במסקנא נמי קאי ודכוותיה בריש ב"ב ע"כ, ע"ש בתוס' וברשב"ם שם ד"ע ע"ב ד"ה נראה בעיני ובס' הצבא הנספח לתמים דעים להראב"ד סי' רכ"ה מדה רביעית ובהשגות הרמב"ן שם סי' רכ"ו.

ר"ן ד"ה אלא ר' יהודא דאמר בפ' השולח גבי מוציא את אשתו משום נדר דלא בעי תנאי כפול כו'. ע' חידושי הרשב"א לשבועות ל"ו ע"א ד"ה השתא דתנן ובשעה"מ פ"ו ה"ב מה' אישות.

דף יא:

כגון דמחית בשר זבחי שלמים ומחית דהיתירא גביה ואמר זה כזה מאי בעיקרו קא מתפיס או בהיתירא קא מתפיס כו', ע' בראב"ד ומפרשים ובשעה"מ פ"א הט"ו מה' נדרים ובאור זרוע ח"א סי' תרי"א.
ר"ן ד"ה בעיקרו, ואיכא דקשיא ליה אפילו תמצא לומר דבהיתירא קמתפיס כלומר שיהא כזה ממש דמחית קמיה אכתי ליתסר דהא אסור לטמאים מחמת נדרו כו', ע' מה שהאריך בזה בת' הריב"ש סי' ש"נ.

דף יב.

והא נותר ופיגול לאחר זריקת דמים הוא כו', ע' טו"א לר"ה כ"ח ע"ב ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' יוד ובמה שדחה לדבריו באור שמח פ"ג ה"ה מה' נדרים.
שם איזהו איסר האמור בתורה אמר הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו כיום שמת בו רבו כו' ואמר שמואל והוא שנדור באותו היום כו'. ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' ז' ובמש"כ בחדושי לשבועות ד"כ ע"א.

דף יב:

לחמי תודה שאפאן בארבע חלות יצא והא כתיב ארבעים למצוה כו', עכמש"כ בחידושי למנחות ע"ו ע"א.
שם הרי עלי כבכור ר' יעקב אוסר ור' יהודא מתיר כו', ע' בראב"ד ומפרשים פ"א הט"ו מה' נדרים ובת' משיב דבר ח"ב סי' נ"ז.

דף יג.

דתניא משום רבי אמרו (בנזיר ד"ד ע"ב הגרסא של בית רבנו אמרו) מנין לנולד לו בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו שנאמר הזכר תקדיש כו', והנה בירושלמי שקלים פ"ג ה"א ובר"ה פ"א סוף ה"א דריש כל הבכור אשר יולד וגו' הזכר תקדיש הא כיצד משעת לידתו את מונה לו שנה, וכ' בק"ע הא כיצד שיקדיש בכור הלל, ממעי אמו הוא קדוש אלא ללמד מכי יולד תתחיא למנות קדושתו דשנתו מתחיל מיום שנולד ע"ש ולפי המבואר

הכא הלא מבע"ל האי הזכר תקדיש לגופיה דמצוה להקדיש את הבכור ואע"ג שהוא קדוש מרחם, זולת אם נימא דמאן דדריש הכי בירושלמי ס"ל כר' ישמעאל בערכין ס"פ המקדיש שדהו דאין מצוה להקדיש בכור ולית ליה להאי דרשה ע"ש, ומייתר ליה האי קרא ללמד דקדושת בכור מתחלת מיום הולדו ולא משעת הרצאה, ועמש"כ בחדושי לערכין שם.

במשנה האמר קרבן עולה מנחה חטאת תודה שלמים שאני אוכל לך אסור כו', ע' הריב"ש סי' ש"ג.

שם לקרבן לא אוכל ר"מ אוסר, ע' בת' מהרי"ט ח"א סי' קל"ח.

דף יג:

במשנה האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך כו', ע' מחנה אפרים ריש ה' נדרים.

שם באומר יאסר פי לדיבורי ידי למעשיהם רגלי להלוכן כו'. ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' פ"א.

במשנה ואלו מותרין חולין שאוכל לך כבשר חזיר כע"ז כעורות לבובין כו', ע' בת' הרא"ש כלל י"ב סי' ה'.

ר"ן ד"ה משא"כ בנדרים דמתסר חפצא הוא הלכיך אי לית ביה ממשא לא אסר מידי, ע' שעה"מ פ"ג ה"י מה' נדרים.

ר"ן ד"ה באומר יאסר פי לדיבורי, משמע דקונם קאי אדיבור ומשמע נמי דקאי אפה הלכך כיון דסתם נדרים להחמיר אמרינן דאפה קאי ופיו דבר שיש בו ממש הוא, ע' אבני מלואים סי' פ"א סק"ד.

תוד"ה ידי לעושיהם. וא"ת תיפ"ל דמעשה ידים גופיה יש בו ממש כו' דאיכא מעשה ידים שאין בהן ממש כגון שלא אתן לפני בקרו תבן, ע' קצוה"ח סי' ש"ו סק"ב.

דף יד.

רבינא אמר הכי קתני ואלו מותרין כחולין כבשר חזיר כו' הא מדקתני סיפא האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר מכלל דרישא לא בעי שאלה כו', ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' י"ד ובאור שמח פ"ב מה' נדרים.

שם והתניא הנודר בתורה לא אמר כלום וא"ר יוחנן וצריך שאלה לחכם כו', ע' בת' הרשב"א סי' תתנ"ד.

דף יד:

ל"ק הא דמחתא אארעא הא דנקיט לה בידיה כו'. ע' בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' קכ"ב,
שם איתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר כו', ע' בת' הריב"ש כי' דמ"ט ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' כ"ט ובחזקה דבה חאה"ע סי' קמ"ד.
ר"ן ד"ה הא דמחתא, ואפ"ה לא אמר כלום דמאי בתורה דקאמר בגוילין שהיא כתובה כו', ע' בת' עין יצחק חא"ח סי' י"ד.

דף טו.

חומר בשבועות שהשבועות חלות על דבר שיש בו ממש ועל דבר שא"ב ממש משא"כ בנדרים, וטעם הדבר דבשבועה קאסר נפשיה אחפצא ונפשיה אית לה ממש ומצי אסר נפשיה אכל מידי אבל נדרים אסר חפצא אנפשיה דהא עלי קאמר ומה דלית ביה ממש לא מצי אסר ליה נפשיה כדביאר הרשב"א בתשובה ח"ד סי' ס"ו וע"ש עוד סי' פ"ב.
שם שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר. עמש"כ בחידושי לשבועות כ"ה ע"א.
שם כי קתני דאי ניים רבינא אמר לעולם כדקתני ומאי בל יחל מדרבנן כו', ע' בת' הרשב"א סי' אלף קי"ג ובנובי"ת חי"ד סי' קמ"ה.
שם דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם, ע' תוס' עירובין ק"א ע"ב ד"ה ר' יוסי ופסחים נ"א ע"א ד"ה אי ובמגילה ד"ה ע"ב ד"ה דברים ובת' מהר"ם ב"ד ברוך סי' צ"ה וביו"ד סי' רי"ד ובמפרשים שם ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' מ"ם וסי' נ"ג.
שם הלכה לפני הפסח אסורה ולוקה לא הלכה איסורא בעלמא, ע' אור שמח פ"ה ה"ב מה' נדרים.
ר"ן ד"ה הלכה אסורה. אבל הרמב"ם ז"ל כ' לוקה הוא שהדירה אם ההנה אותה אבל היא אינה לוקה דכיון דלא נדרה כלל לא שייך בה לא יחל דברו וליתא כו', ע' עונג יו"ט ס"ס פ"ו ור"ס פ"ח.

דף טו:

והא משתעבד לה מדאורייתא דכתיב שארה כו"ע לא יגרע כו', ע' מחנה אפרים ה' שבועות סי' י"א.

ר"ן ד"ה והא מן התורה משועבד לה. וא"ת ומאי קשיא ליה והא אמרינן בפ' אע"פ דקונמות קדושת הגוף נינהו ומפקיע מידי שיעבוד כו', ע' מחנה אפרים ר"ה נדרים.
בא"ד דאי דאסר גופיה עילוה ה"נ דלא מצי עביד דמדאורייתא משעבד לה והוה כאוסר נכסי חבירו על חבירו כו', ע' חזקה רבה חאה"ע סי' ש"ח.
בא"ד אבל מ"מ אי מתהני גופיה בהדי דמקיים מצוה הנאה מקרי כו', ע' בת' עין יצחק אה"ע ח"ב סי' ס"ב ובאבני מלואים סי' כ"ח ס"ק סמ"ך.

דף טז.

במשנה קונם סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח בנדרים אסור, ע' בשירי קרבן לירושלמי דמכילתין לקמן פ"ח ה"א וע"ע בס' המכריע חא"ח דפוס לובלין סי' יוד ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ'.

דף טז:

אמר רבא וכי מצות ליהנות ניתנו אלא אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה כו', ע' נובי"ת חא"ח סי' קל"ג ובתומים ס"ס כ"ו ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' כ"ה ובעונג יו"ט סי' נון וסי' ס"א.
ר"ן ד"ה הא דאמר. דלה' לא קאי אשבועה אלא אכי ידור נדר כו'. ע' בפי' הרא"ש ד"ה אמר אביי ובנוב"י מ"ת חי"ד סי' נ"ג.
ר"ן ד"ה אלא אמר רבא וא"ת וכי אמר ישיבת סוכה עלי מאי הוי הא דבר שאין בו ממש הוא י"ל דהכא במ"ע כו' אבל בתוספות אמרו כו'. ע' אבני מלואים סי' פ"א סק"ד.
בא"ד דלא מקרי דבר שא"ב ממש אלא בשאינו מזכיר שם החפץ שאוסר עליו כגון שאני ישן שאני מדבר אבל כשמזכיר החפץ הנאסר דבר שי"ב ממש הוא כו', ע' בס' צבי גאון יעקב בקונטרס החידושים לנדרים.
בא"ד תירצו בתוספות דמ"מ כיון שאסר ישיבתה עליו אע"פ שאין לו בו הנאה חל ולפ"ז אמר קונם זריקת צרור לים עליו אסור כו', ע' אור שמח פ"ג ה"ו מה' נדרים ובעונג יו"ט סי' צ"ה.

דף יז.

חד קרא למיפטריה מקרבן שבועה וחד למיפטריה מן לאו דשבועה, ע' שאגת אריה סי' סמ"ך ובטו"א חגיגה ד"י ע"א ובעונג יו"ט סי' מ"א.

במשנה יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה כיצד אמר הריני נזיר אם אוכל הריני גזיר אם אוכל כו', ע' בת' הרשב"א סי' תרט"ו ושם ח"ד סי' ק"ט ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' ע"ה וסי' ע"ז.
שם דמיגו דקא מיתוסף יומא יתירא חיילא נזירות על נזירות, ע' בת' הריב"ש סי' שצ"ח.

דף יז:

ר"ן ד"ה תנן יש נדר. לפיכך אני אומר דכי אמרינן וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ה"ק שלא אוכל אותם כאחת כו', ע' בס' עמק יהושע סי' יו"ד.

דף יח.

אמר רבא אם נשאל על הראשונה שנייה חלה עליו כו', ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' קע"ח.
שם דאמר רבא נשאל על הראשונה עלתה לו שנייה תחתיה לימא מסייע ליה מי שנדר שתי נזירות כו', ע' בת' הרשב"א סי' תש"ב.
שם כגון שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת, ע' תוס' שבועות כ"ז ע"ב ד"ה הכי השתא ובאור שמח פ"ג ה"י מה' נזירות.
ר"ן ד"ה הלכך נקטינן. א"ר יודן והוא שהזכיר נדר ואח"כ הזכיר שבועה אבל אם הזכיר שבועה ואח"כ נדר הנדרים חלים על האיסורין. ע' אבני מלואים סי' כ"ז ס"ק י"ד.

דף יח:

במשנה סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל כו', ע' בת' הרמב"ם סי' ק"י ובת' הרדב"ז ח"א סי' קל"ג וסי' רל"ה וע"ע בת' הרשב"א סי' תרצ"ט ובאור זרוע ח"א סי' תרי"א ובת' הריב"ש סי' קכ"ז וסי' קפ"ה ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' ה' וסי' ז' וסי' י"ג ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' פ"א.
רא"ש ד"ה סתם נדרים להחמיר אזלינן לחומרא דסתם הנודר דעתו לאסור מדלא שתק, ע' בת' באר יצחק חי"ד סי' א'.

דף יט.

הריני גזיר אם יש בכרי הזה מאה כור והלך ומצא שנגנב או שאבד ר"י מתיר ור"ש אוסר כו', ע' בת' מהרי"ט ח"א סי' י"ט ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' קל"א ובמקור חיים סי' תקס"ב.

דף יט:

אמר רבא גבי כרי קסבר כל שספיקו חמור מודאי לא מעייל נפשיה לספיקא כו', ע' בת' מהרי"ט ח"א סי' פ"ט ובנועם ירושלמי דמאי פ"ז וע"ע בת' מהרשד"ם חי"ד סי' ע"ו ובחזקה רבה חי"ד סי' צ"ז.

שם ר' יהודא משום ר"ט אומר אין אחד מהם נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה. ע' בת' מהרשד"ם חי"ד סי' ע"ה.

שם להודיעך כחו דר"ש דאע"ג דנגנב או שאבד קסבר מעייל אינש נפשיה לספיקא, ע' בת' עונג יו"ט סי' קמ"א.

דף כ.

במשנה נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים כו', ע' בת' הריב"ש סי' קצ"ה ובאור זרוע ח"א סי' תרי"א ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' ה' וע"ע בת' הרשב"א ח"ד סי' ק"ח ובר"ן לקידושין מ"ס ע"ב ובת' פמ"א ח"א סי' נ"ג.

שם על כולן אין נשאלין להן ואם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן כו'. ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' ק"כ ובת' הריב"ש סי' רס"ב וסי' ת"ז תקי"א ובת' מהר"ם ב"ב סי' קכ"ב.

שם וחכ"א פותחין להן פתח ממקום אחר ומלמדין אותן כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים, ע' בת' מהר"ם פדוואה סי' ע"ב.

שם מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהוג בו איסור כימים שנהג בהן היתר כו', ע' בת' מהרשד"ם חי"ד סי' ע"ה.

שם א"ר יוסף הואיל ואמרי רבנן אין נזקקים לו בי דינא דמזדקקי לא עביד שפיר, כה"ג א"ר יוסף בכתובות פ"א צ"ב.

שם רב אחא בר יעקב אומר משמתינן ליה, ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' ר"ד.

דף כ:

בני נידוי. פירשו רש"י ור"ן כשהוא מנודה, אבל הרא"ש מפרש הוא או היא מנודין, וע' ברכי יוסף חא"ח סי' ר"מ סק"ג ובספרו כסא רחמים על מס' כלה פ"ב ה"ז.

במשנה ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זירוזין ונדרי הבאי ונדרי שגגות ונדרי אונסין כו', ע' בת' הרא"ש כלל ל"ד סי' א' ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' ק"ד ובת' הרדב"ז ח"א סי' ש"א.

דף כא.

אמרת לן משמיה דר' יהודא נשיאה מאן תנא ארבעה נדרים ר' יהודא היא דאמר משום ר"ט כו', ע' בס' דורות הראשונים ח"א פרק ט"ו במש"כ על המשנה ביסודה.
שם רבא אמר אפילו תימא רבנן מי קתני שניהם רצו שניהן רוצין קתני, ע' אור שמח מה' נדרים.
ר"ן ד"ה גרסינן בירושלמי ומיהו אין המוכר רשאי ליתנו בשקל ולא הלוקח רשאי ליתן לו סלע שהרי עיקר משמעות נדרים אינו אלא לכך, ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' י"ח.

דף כא:

א"ר יהודא א"ר אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם כו', ע' בת' מהר"ח או"ז סי' ע'.
שם תנא תני ארבעה נדרים התירו חכמים ואת אמרת צריכין שאלה לחכם, ע' בת' משאת בנימן סי' סמ"ך וע"ע בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תתקל"ח.

דף כב.

דארבב"ח אר"י מאי פתח ליה ר"ג להההוא סבא יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא לשון חכמים מרפא, ע' בסוף ספר פרדס הגדול לרש"י ז"ל.
שם ר' נתן אומר הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקריב עליו קרבן, ע' בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' קכ"ב.
ר"ז ד"ה הנודר כאילו בנה במה. ונ"ב דלהכי מדמינן לה לבונה במה משום דסליק אדעתא דנודר דמצוה קא עביד כו', ע' בס' שערי ציון להגאון ר' בן ציון ז"ל אבד"ק בילסק סי' א'.

דף כב:

כל הכועס אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו כו'. ע' בת' הרשב"א סי' תקע"א.
שם א"ר אסי אין נזקקין לאלהי ישראל חוץ מקונם אשתי נהנית לי כו', ע' אור שמח פ"ב מה' נדרים.
שם לטעום מר מידי א"ל לא מרי כולה לא טעימנא ליה כו', ע' בת' הרשב"א סי' תתמ"ב.
רש"י ד"ה מפני שערכה. לפי שבעטו וחטאו נוסף להם רוב חכמה שאר הספרים להטרחן יותר. ע' קונטרס קדמת העמק לשאילתות סדר ויקרא אות א'.

ר"ן ד"ה נדרת אדעתא דהכי. וי"מ שאותו נדר היה כעין דבר מצוה כו', ע' בס' שאילת דוד קונטרס המנהגים אות ב' וע"ע במחנה אפרים ה' נדרים סי' ט"ז.

דף כג.

אדעתא דמחי לי קצרא לא נדרי ושרי לנפשיה, ע' תוס' ב"ב ע"ד סוף ע"א ובשעה"מ פ"ו ה"ה מה' שבועות.
ר"ן ד"ה פתח פיתחא לנפשיה. לא שיתיר רב סחורה ל לעצמו דהא קיי"ל לא יחל דברו הוא אינו מיחל כו', ע' מה שהאריך בזה בהעמק שאלה לשאילתות ס"פ ויצא.
רא"ש ד"ה ועלתה לרגל ואף הנשים היו נוהגות מצוה לבא שמה ולראות בכבודה של תורה, ע' בת' ברית יעקב סי' ח'.

דף כג:

אמר אביי תני ובלבד שלא יהיה זכור בשעת הנדר רבא אמר לעולם כדאמרינן מעיקרא כו'. ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' ר"ד וע"ע בת' הרא"ש כלל יוד סי' ג' ובת' הרשב"א ח"ו סי' ל'.

דף כד.

קונם שאתה נהנית לי אם אי אתה נותן לבני כור של חטין כו' הריני כאילו התקבלתי, ע' תרומת הדשן סי' שי"א ובת' שיבת ציון סי' ע"א וע"ע בת' מהרשד"ם חי"ד סי' ק"ד ובת' מהר"ח או"ז סי' רכ"ג. של
ר"ן ד"ה הריני. וכ' הרשב"א ז"ל דדוקא בקיום מעשה שייך למימר הריני כאילו התקבלתי כו', ע' מחנה אפרים ה' שבועות סי' יוד.
בא"ד ואיכא מאן דפליג שאפילו בענין זה יכול לאמר כן כו' כיון שאינו חושש אם ילך אם לא ילך כבר נשלם רצונו, ע' אור שמח פ"ה ה"ב מה' נדרים.

דף כד:

ד"ן ד"ה כך שבועות. משא"כ בנדרים דבנדרי שוא ליכא מלקות. וכ"כ הר"ן לקמן כ"ה ע"א בד"ה אלא אמר רבא, וע' בשו"ע ר"ס רט"ו ובביאור הגר"א וש"ך שם סק"ה.

דף כה.

כשהן משביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על תנאי שבלבך אנו משביעין אותך אלא על דעתינו ועל דעת ב"ד כו', ע' בת' הרשב"א ח"ו סי' ל' ובת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תתל"ח.

שם ולשבע יתהון דמקיימיתון כל מצות משמע מצות ציצית דאמר מר שקולה מצות ציצית כנגד כל מצות שבתורה, ביאור הדברים ע' ברש"י מנחות מ"ג ע"ב ובשבועות כ"ט ע"א, ובתוס' שם ד"ה מצות ציצית כתבו דגם בלשון בני אדם לא מיקרו כל המצות אלא ציצית. ועמש"כ בחידושי שם וע"ע בראב"ן סי' מ"ם.

שם אי נמי שש מאות ושלש עשרה מצות, ע' בהקדמת זוהר הרקיע.

דף כה:

במשנה נדרי שגגות אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה כו', ע' בת' מהרשד"ם חי"ד סי' ק"י קי"א ובת' מהר"ח או"ז סי' ס'.

שם ראה אותן אוכלין תאנים ואמר הרי עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו כו'. ע' בת' מהר"ם פדוואה סי' ע"ב.

שם ה"ד שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אסי הדין אמר שבועתא דהכי אמר רב כו', ע' בת' הרא"ש כלל ק"ג סי' ב' ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' קל"ט.

שם אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר, ע' שאגת אריה סי' סמ"ך וע"ע בת' הרא"ש כלל ז' סי' ה' בנועם ירושלמי תרומות פ"א ובת' בית דוד סי' י"ג וע"ע בת' מהרשד"ם חי"ד סי' ע"ח ובת' מהר"ח או"ז סי' קכ"ד.

ר"ן ד"ה וב"ה, וטעמא דמילתא משום דכיון שאילו היה יודע שאביו או אחיו היו עמהן היה מוציאן מן הכלל ה"ז מוטעה בעיקר הנדר כו', ע' בר"ן לקמן כ"ו ריש ע"א ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' קנ"ז.

בא"**ד** ומשו"ה בקונם אשתי נהנית לי בענין שיאמר בפירוש שגנבה את כיסי כו', ע' בתוד"ה שגנבה כיסי ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' ז'.

דף כו.

כיצד אמר ר"ע נדר שהותר מקצתו הותר כולו קונם שאני נהנה לכולכם הותר אחד מהם הותרו כולם כו', ע' בת' מהרשד"ם חי"ד סי' צ"א וסי' קט"ז.

ר"ן ד"ה ורבא אמר. דס"ל לרבא דב"ש נמי מודו דכל היכא דשייך למימר הותר מקצתו הותר גמי כולו כו', ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' תס"ב.

דף כו:

וסיפא כגון שתלאן זה בזה ואמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני, ע' לח"מ פ"ד הי"א מה' נדרים ובביאור הגר"א ליו"ד סי' רכ"ט סק"ד.
שם מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מותר לא באומר אילו הייתי יודע כו'. ע' בת' הריב"ש סי' של"א.

דף כז.

עד שבא ר"ע ולימד גדר שהותר מקצתו הותר כולו. ע' באר יצחק חי"ד סי' כ"ח.
במשנה נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו כו', ע' בת' הריב"ש סי' ר"נ וסי' שפ"ז ובמחנה אפרים ה' שבועות סי' י"ב.
שם ההוא גברא דאתפס זכוותיה בבי דינא ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלן הני זכוותאי כו', ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' ס"ז ובת' הרא"ש כלל ע"ב סי' ג'.
שם איתנס ולא אתא אר"ה בטל זכותיה א"ל רבה אנוס הוא ואונס רחמנא פטריה דכתיב ולנערה לא תעשה דבר כו', ע' ש"ך וביאור הגר"א ובתומים ר"ס כ"א.
רא"ש ד"ה נדרי אונסים. ודברים שבלב כי האי דמוכחי וידיע לכל הויין דברים. ע' במחנה אפרים ה' שבועות סי' י"ד ובת' עין יצחק אה"ע ח"ב סי' ל"ז.

דף כז:

דאי הוה ידע דמית מן לאלתר הוה גמר ויהיב גיטא, ע' בת' חכם צבי סי' מ"א.
שם שאני הכא דאמר לבטלן זכותיה, ע' בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' ק"ל.
שם והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אניס והוא דקני מיניה בב"ד חשוב, ע' בת' הריב"ש סי' קע"ה וסי' של"ה וע"ע בת' הרשב"א סי' אלף קמ"ט ובת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תתנ"ד וסי' תתקע"ו.
במשנה נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא תרומה אע"פ שאינו תרומה כו', ע' בת' הרמב"ם דפוס ירושלים סי' קמ"ו וסי' רצ"ט ובת' הרשב"א ח"ד סי' ק"ח ובת' הריב"ש סי' ב' ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' ק"א.

ר"ן ד"ה והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב תירץ ר"ת ז"ל דכי אמר דמעכשיו מבטל אסמכתא ה"מ כי ההיא דפ' איזהו נשך דמשכן לו בית משכן לו שדה שמסר לו שדהו כו', ע' בת' הרשב"א סי' תתקי"ז ובת' הרא"ש כלל ע"ב סי' ז'.

רא"ש ד"ה ר' יוסי אומר יתן. דס"ל אסמכתא קניא ויגבה כל חובו מבני חרי אבל ממשעבדי לא שכבר נמחל שיעבוד חצי החוב כו', ע' מה שהאריכו בזה בסמ"ע ש"ך תומים קצות ונתיבות ר"ס מ"ח.

דף כח.

והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא. ע' בת' הרשב"א חלק ששי סי' פ"ט ובת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' קט"ז ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' קצ"ב.

שם כיון דאמר יאסרו איתסרו עליה כל פירי עלמא כו', באומר בלבו היום כו', ע' בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תתקל"ח ובת' הריב"ש סי' של"א ובת' דבר אברהם סי' ט"ז אות ז' וע"ע בחידושי הרשב"א לקידושין ד"נ ע"א ובמש"כ שם בשם הס' יראים וע"ש בר"ן ובת' פמ"א ח"א סי' נ"ג וע"ע בת' מהר"ח אי"ז סי' ע'.

שם רב אשי אמר הכי קתני בש"א אין שאלה בשבועה ובה"א יש שאלה בשבועה, ע' אור זרוע ח"א ס"ס תשמ"ח.

ר"ן ד"ה היכי נדר. ונהי דסתמא לעולם משמע ה"מ היכא דליכא אונסא משום דטפי משמע לעולם מהיום אבל היכא דאיכא אונסא הך אונסא מפרש ליה לדיבורא דהיום כו', ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' ד' וסי' ו'.

רא"ש ד"ה במוכס שאין לו קצבה, והאי לאו דינא הוא דדוקא בדבר שהוא שוה לכל בני המדינה כו' א"נ כיון שאין לו קצבה מרבה ליקח יותר ממה שהמלך חפץ הלכך כולו גזל, ע' קצוה"ח ר"ס שס"ט ובאבני מלואים סי' כ"ח סק"ג

דף כח:

ר"ן ד"ה וכתב הרשב"א ז"ל דעולא לא פליג אדבר פדא אלא בלאחר שיקצצו כו'. ע' במה"פ וש"ק לירושלמי דמכילתין פ"ג ה"ה.

בא"ד שהאומר לחבירו לך חזק וקני שדה או שתהא נתונה לך מעכשיו עד שאלך לירושלים וחזר וקנאה ממנו קודם שעלה לירושלים כו', ע' חזקה רבה חח"מ סי' ל"ה.

דף כט.

ומה אילו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט, הנה בתוס' וברא"ש הקשו מנלן דבעי גט והמציאו מקור לזה מסוגיא דגיטין פ"ג ע"א ע"ש, ולכאורה מדוע לא הביאו מקור לזה מסוגיא מפורשת ביבמות ק"ז ע"א דאין תנאי בנישואין. וכן אמרו שם צ"ד ע"ב אלא נישואין מי איכא למימר תנאה הוה ליה בנישואין ע"ש, והשתא אי אמר היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי איכא תנאי יותר גדול בעצם הנישואין ומכיון דאין תנאי בנישואין מי נפקא בלא גט, וכמ"כ איכא למידק נמי ע"ד הר"ן בד"ה א"ל אביי שכ' וז"ל אפשר דאביי דמקשה הכי פליג נמי וס"ל דהאומר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי דלמחר נפקא בלא גט כו' ע"ש, ולפי הנ"ל צ"ל דאביי יפלוג על סוגיות דיבמות וע' בתוס' שם ובכתובות ע"ג ע"א,

ואפ"ל דפשיטא להו להראשונים ז"ל דביבמות שם ס"ל להש"ס דאף דלכתחילה אין תנאי בנישואין, מ"מ אי עביד תנאי ולא נתקיים התנאי בטלו הקידושין למפרע עד שגם גט אינה צריכה, ולהכי איצטריכו לחפש מקור לדברי רב המנונא מסוגיא דגיטין ומשום דאתקיש הויה ליציאה, אבל הוא דוחק גדול וצ"ע כעת, וע' אבני מלואים סי' מ"ם סק"ה.

שם א"ל רבא מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף קדושת דמים פקעה בכדי קדה"ג לא פקעה בכדי. כה"ג מתרץ הש"ס בשבועות ד"י ע"ב על הקושיא קדושה שבהן להיכן הלכה כו' שאני קטרת דקדושת דמים הוא וע' מחנה אפרים ה' צדקה סי' י"ב ובטו"א מגילה ד"ט ע"ב,

שם אמאי קדושת הגוף נינהו ופקעה בכדי הב"ע דאמר לדמי, ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ח סי' פ"א.

ר"ן ד"ה א"ל אביי. אפשר דאביי דמקשה הכי פליג נמי וס"ל דהאומר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי דלמחר נפקא בלא גט כו', ע' קצוה"ח סי' רנ"ז סק"ג וע"ש סי' רמ"ט סק"ב ובס' בית זבול סי' ל"ג.

בא"ד וקנין דמים באשה לא אשכחן אי אפשר שתהיה אשתו לזמן ידוע בלבד שכל כיוצא בזה אינו קנין גוף כו', ע' אבני מלואים סי' י"ח סק"א ובסי' ל"א סקכ"ב ובס' עולת שמואל ח"א סי' מ"ג.

תוד"ה דאמר לדמי. שאמר לדמי עולה וא"ת הא אמרינן הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף כו', ע' תוס' זבחים פ"ו ע"א ד"ה אתיא זריקה ובבכורות כ"ו ע"א ד"ה התולש צמר ובמש"כ בחידושי לערכין ד"ה ע"א.

דף כט:

אמר לך בר פדא ה"ק אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה הוי כו', ע' מחנה אפרים ה' צדקה סי' ב' וסי' ד'.
שם מידי דהוה האומר לאשה התקדשי לי לאחר ל' יום דמקודשת ואע"פ שנתעכלו המעות, ע' בס' פרשת המלך פ"ז ה"י מה' אישות.
שם הכא שאני דאמירתו לגבוה כמסירותו להדיוט, ע' תומים סי' ס"ו סק"ב ובקצה"ח שם ובסי' דנ"ז סק"א ובת' הגרע"א סי' קמ"ד קמ"ה ובהעמק שאלה לשאילתות פ' מטות סי' קל"ח אות א'.
ר"ן ד"ה פשיטא. וה"ג כיון דבדבורא בעלמא אקדשה כי חייל הקדש ליתא לדיבוריה, ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' ג'.
ר"ן ד"ה הכא שאני, ומהא שמעינן דהאומר סלע זו לצדקה לאחר שלשים יום דלא מצי הדר ביה כו' אבל הרשב"א ז"ל כתב כו', ע' קצוה"ח סי' רנ"ח סק"א ובת' עונג יו"ט סי' קט"ז קי"ז ובעמק יהושע סי' י"ז וע"ע בת' הגרע"א סי' קמ"ב ובחזקה רבה חי"ד סי' קס"ב.
רא"ש ד"ה שאני הכא, דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וחייב לקיים דבריו כאילו נדר דכתיב מוצא שפתיך תשמור כו', ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' י"ב ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ז.

דף ל.

תפשוט דבעי רב הושעיא הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה באחת התקדשי לי היום ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך כו', ע' בחידושי הרשב"א בסוגיין ובמש"כ בתשובותיו סי' אלף רי"ב ובנובי"ת חאה"ע סי' נ"ד.
שם ואשה כפדאוה אחרים דמיא, ע' בת' הרשב"א סי' תש"ו ובנועם ירושלמי מעשר שני פ"ה,
ר"ן ד"ה ואשה נמי, כיון שהתורה אמרה כי יקח איש אשה ולא אמר כי תלקח אשה לאיש לא כל הימנה שתכניס עצמה לרשות הבעל כו', ע' בס' עמק יהושע סי' י"א ובאבני מלואים סי' ל"א ס"ק י"ח וע"ש עוד סי' כ"ז סק"ו ובחזקה רבה חח"מ סי' א'.

דף ל:

וחכ"א לא נתכוון זה אלא במי שדרכו להוולד, ע' בת' מהר"ח אור זרוע סי' ע'.

שם ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם, ע' בת' הרמב"ם דפוס ירושלים סי' קי"א ובת' בנו רבינו אברהם ז"ל דפוס הנ"ל סי' נ"ה.

דף לא.

במשנה שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בנכרים, והנה בגמרא פריך והאיכא ישמעאל ומשני כי ביצחק יקרא לך זרע כתיב והאיכא עשו ביצחק ולא כל יצחק וכה"ג בירושלמי כאן, אבל ברמב"ם פ"ט הכ"א מה' גדרים השמיט דרשת הש"ס ביצחק ולא כל יצחק, ולמעט זרע עשו כ' וז"ל שנאמר כי ביצחק יקרא לך זרע והרי יצחק אמר ליעקב ויתן לך את ברכת אברהם ע"ש. וכן אהא דממעטינן בני עשו מחיוב מילה מדרשת ביצחק ולא כל יצחק כדאמרינן בסנהדרין נ"ט ע"ב, השמיט נמי הרמב"ם דרשה זו בפ"י ה"ז מה' מלכים והביא ג"כ מקרא דויתן לך את ברכת אברהם כו' ע"ש וע"ע ברמב"ן פ' דברים בפסוק אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו ובמג"א סי' תקצ"א סק"ז ובח"ס חא"ח סי' קס"ה וצ"ע.

במשנה שאיני נהנה מישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות כו', ע' נוב"ת חי"ד ד סי' קמ"ט ובאור שמח פ"ט הכ"א מה' נדרים.

דף לא:

במשנה קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עכו"ם כו'. ע' שאגת אריה סי' מ"ט.

שם גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, ע' בת' הגרע"א סי' מ"ב.

דף לב.

דבר אחר גדולה מילה שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי וגו' ופליגא דר"א דאר"א גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ כו', ע' בתוי"ט שילהי פרקין.

רש"י ד"ה מפני שנתעסק. ואותו התינוק לא היה באותו שעה אלא בן שמונה ימים, ע' בת' כנסת יחזקאל סי' מ"ב.

רא"ש ד"ה מפני מה, אע"פ שעבירת העונש מפורשת על אומרו במה אדע מ"מ עבירה זו העניישתו להיות נופל בבמה אדע, ע' מה שהאריך בזה בת' מקום שמואל קונטרס שער התירוצים.

דף לב:

עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו האברים כו', ע' עקידה למגילת קהלת בפסוק עיר קטנה.
שם מאן תנא א"ר אדא בר אהבה ר"א היא דתניא ר"א אומר אפילו ויתור אסור במודר הנאה, הנה במגילה ד"ח ע"א אוקימתא זו בשם רבא וע"ש תוד"ה דריסת הרגל ובטו"א שם.

דף לג.

במשנה וכל דבר שאין עושין בו אוכל נפש מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור ע' תוס' ב"ק נ"א סוף ע"ב ובב"ב נ"ז סע"ב ובמגילה ד"ח ע"א ד"ה דריסת.
שם המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע את חובו כו', ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' ר"ב ובתומים ר"ס קכ"ח ובעונג יו"ט סי' צ'.
שם מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש. ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' קכ"ה.
שם אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא ושרי כו', ע"ל מ"ז ע"א בר"ן ד"ה והוי יודע ובתוס' ב"ק נ"ח ע"א ובב"מ ל"א ע"ב ד"ה אם יש שם וברי"ט אלגזי לבכורות פ"ה סי' מ"ג וסי' נ"א וע"ל בת' הרשב"א ח"ד סי' קע"ו ובת' הרא"ש כלל ע"ג סי' ט'.

דף לג:

א"ר יוחנן כן זכאי יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי כו'. ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' תקס"ז וע"ע בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תתקצ"ב.
שם אבל נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא קא מהדר ליה דקא מהני ליה פרוטה דרב יוסף ע' קצוה"ח סי' ע"ב ס"ק ל"ד ובאור שמח פ"ו ה"ה והט"ז מה' נדרים.
ר"ן ד"ה גזירה, כתב הרשב"א ז"ל דדוקא במפרש כו' אבל פרנס סתם חוזר וגובה לפי שכל המפרנס סתם אינו מפרנס בתורת מתנה אלא בתורת הלואה כו', ע' קצוה"ח ס"ס שס"ג ובאבני מלואים סי' כ"ז סק"ט ובמחנה אפרים ה' נזקי ממון סי' ג'.

דף לד.

ר"ן ד"ה תנן. דנהי דנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר אפ"ה מותר ליקח ממנו שכרו דהוי כמו זבינא דרמי על אפיה כו' ע' אור שמח פ"ו סוף ה"ז מה' גדרים.

דף לד:

אמר רבא היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש נטלה לאוכלה מעל לפי כולה כו', ע' תוס' גיטין ל"ב ע"ב ד"ה מ"ש ובחזקה רבה חאה"ע סי' קכ"ו ובנחלת יעקב להגאון בעל חו"ד בחידושיו לפסחים דף ל"א.

שם ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו כו' פשיטא דאע"ג דיהביה ליה במתנה אסור, ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' ר"ב וע"ש עוד סי' קכ"ג ובר"ן לקמן מ"ו ע"ב ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' ל"א.

ר"ן ד"ה אמר רבא. להכי נקיט ליה בככר של הפקר שהיתה עומדת תוך ד' אמותיו שקונות לו בכל מקום ומשו"ה כי אמר ככר זו הקדש כו', ע' בס' עמק יהושע סי' י"ג וע"ע בקצוה"ח ר"ס רס"ט ובאבני מלואים סי' ל' סק"ג.

ר"ן ד"ה א"ל לאפוקי. דאי אזמניה עלה תתסר ליה דההיא שעתא נמי ככרו היא, ע' בנועם ירושלמי דמאי פ"ג.

רא"ש ד"ה נטלה לאכלה. והקשה ה"ר אליעזר ממי"ץ אמאי נקט כבר של הפקר נימא היתה לפניו ככר של הקדש ופי' בשם ה"ר יצחק שהככר של הפקר היתה רחוקה ממנו הרבה.. כג' וקמ"ל דחל עליה הקדש דכיון דבידו לזכות בו כו', ע' קצוה"ח סי' ר"ד סק"ג ובנועם ירושלמי תרומות פ"א ובת' דבר אברהם ס"ס ט"ו ובעונג יו"ט סי' פ"ב וסי' צ"ג בהגה"ה וס' ק"ז שם.

רא"ש ד"ה לאפוקי דאי גנבה. כך פי' ה"ר אליעזר ממי"ץ ולא נראה דאי לא נתייאש ממנו אכתי לא נפק מרשותיה ואסורה לו ואי נתייאש ממנו הוי כמו נתנה לאחר כו'. ע' בת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ג.

תוד"ה ואמר ככר זו הקדש. וא"ת והא אין אדם מקדיש דשלב"ל ול"ד לאומר הרי פסח קדושה לאחר שלשים דהויא קדושה כו', ע' נובי"ת חאה"ע סי' נ"ד דפוס ווארשא דף כ"ז ע"ב.

דף לה.

מה הקדש יש בו מעילה אף קונמות יש בהן מעילה, ע' בס' נר אהרן דף צ"ז.

שם ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל למעול נותן הא לא אסורה עליה למעול מקבל יכול דאמר היתירא בעיתי איסורא לא בעיתי כו', ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' ב' וסי' ר"ב ובאבני מלואים סי' כ"ח ס"ק נ"ו.

שם א"ל מקבל מעל לכשיוציא כו', ע' נובי"ק חאה"ע ס"ס ע"ט ובאור שמח פ"ה הי"א מה' נדרים.
ר"ן ד"ה למעול נותן. מכאן תשובה להרמב"ם ז"ל כו', ע"ל ט"ו ע"א בר"ן ד"ה הלכה אסורה ובת' עין יצחק חא"ח סי' כ"ו וע"ע מחנה אפרים ה' נדרים סי' ל"ה ובאור שמח פ"ה ה"ב מה' נדרים ובעונג יו"ט ס"ס פ"ח וסי' צ"ד.
ר"ן ד"ה ירושלמי נדר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו ולא איפשטא, ע' ש"ך יו"ד סי' רכ"א סק"ד ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' כ"ז ובמש"כ בחידושי לזבחים ע"א ע"א בתוד"ה ברובע,
והנה בטו"א למגילה ד"ח ע"א הוכיח מהכא, דאיסור נדר חל גם על פחות מש"פ דהא הנאת חימום א"ב ש"פ ואפ"ה מבע"ל בירושלמי ולא איפשטא ע"ש, ולע"ד בלתי מובן מי לא עסקינן נמי שהמודר היה מצונן מאד ואין לו מקום אחר להתחמם, ובאופן זה החימום אצלו שוה הרבה יותר מפרוטה.

דף לה:

איבעיא להו הני כהני שלוחי דידן הוו או שלוחי דשמיא כו', ע' תוס' יומא י"ט ע"ב וקידושין כ"ג ע"ב ד"ה דאמר ר"ה ובת' דבר אברהם סי' י"ג ובמה שהארכתי בחידושי למנחות ע"ג ע"ב וע"ע בת' עין יצחק חי"ד סי' י"ט ובת' פנים מאירות ח"ב סי' קי"ט.
שם למאי נ"מ למודר הנאה אי אמרת דשלוחי דידן הוו הא מהני ליה ואסור כו', עמש"כ בחידושי לב"מ צ"ז ע"א וע"ע בס' חזקה רבה חאה"ע סי' צ"ה ענף י"ב.
שם **ר'** יהודא אומר אדם מביא קרבן עשיר על אשתו כו'. ע' משך חכמה פ' תזריע בפסוק זאת תורת היולדת וע"ע בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תפ"ו.
ר"ן ד"ה ומלמדו מדרש. דמצות לאו ליהנות ניתנו, ע' עונג יו"ט סי' פ"ט וסי' צ"ה וע"ע בת' מהר"ח או"ז סי' קפ"ג.
ר"ן ד"ה איבעיא להו הני כהני שלוחי דידן, אפ"ה בעי הכא למיפשטא ממתניתין או מברייתא ע"כ, וכ"כ התוס' בכ"מ וע' בת' עין יצחק חי"ד סי' י"ט ובמש"כ בחידושי לב"ק ק"ט ע"ב.

דף לו.

מתיב רב שימי בר אבא אם היה כהן יזרוק עליו דם חטאתו ודם אשמו כו', ע' עונג יו"ט סי' פ"ז.

שם אלמה אד"א הפריש פסח על חבירו לא עשה כלום אר"ז שה לבית אבות לאו דאורייתא, ע' בס' עולת שמואל ח"א סי' ע"ז.
רש"י ד"ה אלא מעתה. דמשמע כל קרבנות שהיא חייבת אפילו אם אכלה חלב. ע' ר"ש נגעים פי"ד מי"ב ובת' עין יצחק אה"ע ח"א סי' ע'.
ר"ן ד"ה תנן הכהנים שפגלו במקדש. שוגג הוא דקשה ליה בשלמא במזיד כו', ע' עונג יו"ט סי' נ"ד.
ר"ן ד"ה לא עשה כלום. שצריך שימנה עמהם מדעתו, ע' עונג יו"ט סי' ק"ד.

דף לו:

איבעיא להו התורם משלו על של חבירו צריך דעתו או לא כו', ע' בכורות י"א ע"א תוד"ה הפודה וברי"ט אלגזי שם סי' ז' ובנועם ירושלמי לדמאי פ"ה ופ"ו ובאבני מלואים סי' ל"ו סק"ב וסי' ל"ז ס"ק י"ב ובת' מקום שמואל סי' יוד ובחזקה רבה חא"ח סי' י"ז ובעונג יו"ט סי ק"ז.
שם ולדעתו דמאן אילימא לדעתו דיליה מאן שווייה שליח כו', ע' באר יצחק חא"ח סי' א'
שם באומר כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום, כה"ג בתמורה ד"ט ע"א כל הרוצה להמיר בבהמתו יבא וימיר. וע' בת' הרשב"א ח"ד סי' פ"ד ובת' דבר אברהם סי' ט"ו וע"ע בעונג יו"ט סי' פ"ח וסי' צ'.
שם והתורם משלו על שאינו שלו טובת הנאה שלו, ע' חזקה רבה חאה"ע סי' ציה ענף ה'.
רש"י ד"ה ומתכפר עושה תמורה. באותו קרבן דהשתא הוי דידיה ולא המפרישו דמאחר שהפריש לצורכו קנאו המתכפר, וכ"כ התוס' בסוטה כ"ג ע"א ד"ה הקומץ וע' בת' דבר אברהם סי' י"ד.

דף לז.

ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' מה אני בחנם אף אתם נמי בחנם כו' ואע"ג דבבכורות כ"ט ע"א ילפינן מהאי קרא לנוטל שכר לדון מ"מ פשיטא להו דהאי קרא איירי נמי בתלמוד תורה לאחרים דלימוד התורה וקיומה למעשה כרוכין יחד, וע"ש רש"י ד"ה מנא ה"מ ובת' משאת בנימן סי' צ"ח.
שם חסורי מחסרא והכי קתני לא ילמדנו מקרא בקטן אם היה גדול מלמדו לו ולבניו מקרא, ע' בת' הרשב"א סי' תרמ"ה.

ר"ן ד"ה ולענין הלכה קיי"ל הכי דעל המדרש לא שרי למשקל מיהו ה"מ שכר לימוד אבל אגר בטלה שרי והכי איתא בירושלמי כו', ע' בת' מהר"ם פדוואה סי' מ"ם.

דף לז:

ויקראו בספר תורת אלקים זה מקרא מפורש זו תרגום כו', ע' ירושלמי מגילה פ"ד ה"א ובמד"ר נח פרשה ל"ו סי' ח' ובהגהות מיימוני ה' תפלה פי"ב אות ד'.

שם מקרא סופרים ועיטור סופרים וקריין ולא כתיבן וכתיבן ולא קריין הלמ"מ, ע' בת' הרשב"א ח"ו סי' ק"ה.

שם קריין ולא כתיבין פרת דבלכתו איש דכאשר ישאל איש כו', וקשה הלא טפי הו"ל למיחשב רבותא דאפילו בקרי ולא כתיב דאות אחת הוא נמי הלמ"מ, דהא בשמואל א' ז' ט' כתיב ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלה עולה, וקרינן ויעלהו כדתניא במס' סופרים רפ"ז והאי קרא מוקדם נמי בשמואל א', ובכלל מה מקום לאמר שם הלמ"מ על תיבות ואותיות דדברי קבלה שנכתבו כמה דורות אחר מתן תורה, ובחידושי למס' סופרים הארכתי בזה קצת ע"ש וצ"ע, וע' נובי"ת חא"ח סי' י"ב.

דף לח.

במשנה וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שהוא חייב במזונותן, ע' בת' הרמב"ם דפוס ירושלים סי' שנ"ז.

שם ועתה כתבו לכם את השירה הזאת השירה לחודה כו' אלא פלפולא בעלמא, ע' בת' פנים מאירות ח"ב ס"ס קע"ט.

ר"ן ד"ה למען תהיה לי השירה הזאת לעד ואי שירה לבדה קאמר מאי סהדותא איכא. ע' שאגת אריה סי' ל"ד ובמעין החכמה דף קל"ט ע"ב.

ר"ן ד"ה חוץ מאחת, ידיעת הש"י על אמיתתו כדכתיב ותחסרהו מעט מאלקים, ע' בס' זיו משנה פ"א ה"י מיסודי התורה.

רא"ש ד"ה פלפולא בעלמא. כי כל החכמה והשכל רמוזים בכתב התורה בצורות האותיות, ע' קדמת העמק לשאילתות סדר במדבר אות יוד.

דף לח:

ר"ן ד"ה מותר הבן למלאות. ומסתמא ממילי זטרי כי הני דליכא בהו ביטול לימוד תורה לא אדריה כו', ע' ט"ז יו"ד ר"ס רכ"ג.

דף לט.

במאי עסקינן אי בשנכסי מבקר אסורין על חולה אפילו יושב נמי אי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפילו עומד נמי לא כו', ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' כ"ב וסי' כ"ג. ר"ן ד"ה אי בשנכסי מבקר. דעומד מ"ט שרית ליה משום דמבקר מצוה דנפשיה עביד כו', ע' אור שמח פ"ו ה"ז מה' נדרים.

דף לט:

א"כ ליעלון שיתין ולקמוה א"ל כעישורייתא דבי רבי. והק' במהרש"א מ"מ ליעיילו כ"כ הרבה ב"א עד שלא ישאר מחליו כ"א דבר מועט ותירץ דלה"ק ובבן גילו דלא ימצא לו כ"כ ב"א שהם בני גילו ע"ש וקשה ממ"נ אם כפירש"י דהאי בן גילו הוא בחור כמותו או זקן כמותו לפ"ז אפשר להכניס אצלו הרבה בחורים או זקנים במספר מרובה. ולפי' הר"ן דהאי בן גילו הוא שנולד במזלו, בלא"ה לא ידעינן מי הוא זה שנולד במזלו ואי אפשר לאסוף אנשים כאלו ומאי צריך לתירוץ דעישורייתא דבי רבי וכדהק' בס' זרעו של אברהם על פירוש הר"ן ע"ש, וצ"ע כעת.

דף מ.

אין דל אלא חולה שנאמר מדלה יבצעני אי נמי מן הדין קרא מדוע אתה ככה דל וגו', ונ"מ בין הני תרי קראי ע' העמק שאלה לשאילתות פ' אחרי סי' צ"ג אות ח'

שם תניא ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור שמע לזקנים ואל תשמע לילדים כו', בתוספתא ע"ז פ"א הלשון אם יאמרו לך ילדים בנה בית המקדש אל תשמע להם ואם יאמרו לך זקנים סתור בית המקדש שמע להן כו', ובמנחת בכורים שם הביא סמך ללשון התוספתא מעובדא דבבא בן בוטא ד"ד ע"ש.

שם אמר רבין אמר רב מניין שהקב"ה זן את החולה כו', בשבת י"ב ע"ב הגרסא אמר רב ענן אמר רב, ובפרדס הגדול לרש"י סי' רפ"ז הגרסא א"ר אסי.

ר"ן ד"ה ופליגא. נהרא מכיפיה מתברך מכפיה מסלעו כלומר ממקורו הוא מתגדל כו' ע"כ, הנה אפ"ז אפ"ל הא דאמרינן בסנהדרין צ"ח ע"א אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר חכה לו שנאמר כי יבא כנהר צר רוח ה' נוססה בו וסמיך ליה ובא לציון גואל ע"ש, דלפי המבואר כאן מובן היטב, הן בכל המקומות והזמנים רוח ה' נוססה בנפש הישראלי והמון עמים רבים כהמות מים יהמיון לחדש גזירות על התורה ולשרש אחרי רוח ה' המתנוסס בנו, מ"מ אין זה סימן על הגאולה, אלא גזירת גלות, אמנם אם

ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר דמיכפיה מתברך, הוא ממקור הישראלי, הם החפשים בעמנו המחדשים גזירות על התורה ולומדיה, אז חכה לו שנאמר כי יבא כנהר צר וסמיך ליה ובא לציון גואל בב"א.

דף מ:

אבוה דשמואל עבד להון מקוואות לבנתיה ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי, ע' ח"ס חי"ד סי' ר"ב.
ר"ן ד"ה ולענין הלכה. איכא למימר דאינהו ידעי דאיכא תנאי בעלמא דלא ס"ל הכי, ע' בת' עין יצחק חי"ד סי' כ'.

דף מא.

וא"ר אלכסנדריא א"ר חייא ב"א ואמרי לה אריב"ל כיון שהגיע קיצו של אדם כו' בילקוט תהלים רמז תתע"ז ליתנייהו תיבות ואמרי לה.
שם רב אמר מן הדין קרא למשפטיך עמדו היום כו'. בילקוט בראשית רמז ל"ח הגרסא רבא במקום רב.

דף מא:

ליתני הכי מרפאהו בחנם אבל לא בשכר אלא רפואת נפש גופו רפואת ממון בהמתו, ע' אור שמח פ"ז ה"א מה' נדרים.

דף מב.

דרב ושמואל סברי אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכיצאו מרשותו ור"י ור"ל סברי כו', ע' בס' עמק יהושע סי' כ"ד.

דף מב:

מ"ש דאוכל מן הנוטות דפרי דהפקירא אינון ארעא נמי אפקרה כו', ע' בת' משיב דבר סוף ח"ב קונטרס דבר השמיטה,

דף מג.

במשנה א"ל השאילני פרתך א"ל אינה פנויה אמר קונם שדי שאני חורש בה לעולם אם היה דרכו לחרוש כו', ע' בת' הריב"ש ס' קצ"ה וסי' שצ"ח.

שם היה ביתו לבנות גדרו לגדור שדהו לקצור הולך אצל הפועלים כו', ע' שילהי פרדס הגדול לרש"י ז"ל.

שם א"ר יוחנן מ"ט דר' יוסי קסבר הפקר במתנה מה מתנה עד דאתיא מרשות נותן לרשות מקבל אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה, וקשה מה מקום להשוותן בסברא, הלא חילוק גדול ביניהם. דבנותן מתנה והלה צווח מעיקרא אי אפשי בה לא קנה ויחזרו לנותן דלא יהיב ליה אלא אדעתא דליקבל מיניה כדב' התוס' בב"ב קל"ח ע"א ע"ש, ולפ"ז הרי אגידא המתנה בהנותן דדילמא לא יקבל הלה ויחזור אליו. ועפ"ז שפיר אמרינן דבמתנה עד דאתיא מרשות נותן לרשות מקבל, משא"כ הפקר דאינה אלא סילוק רשות כדכ' התוס' ביבמות מ"ח ע"א ובגיטין ל"ח ע"א ע"ש. והטעם משום דהמפקיר סילק א"ע מן החפץ. ואין אצלו שום חילוק אם יזכה בו זה או אחר או ילך לגמרי לאיבוד (זולת אם הפקיר למטרה ודאית כמו בחמרא דרב ספרא ב"ק קט"ז ע"א דאמרינן אדעתא דארי אפקריה אד אדעתא דכו"ע לא אפקריה, זה הוי כמתנה) אבל סתם הפקר הרי סילק א"ע מן החפץ מכל וכל, ואיזו התאגדות יש להמפקיר עם הזוכה, אחרי דאפילו עם החפץ גופיה ג"כ אין לו שום שייכות, וצ"ע כעת, וע' בת' חו"י סי' מ"ח ובקצוה"ח סי' רע"ג סק"ג. ונפלאתי על שלא הביאו משכ"כ הרשב"א בתשובותיו סי' ע' ע"ש וע"ע בנועם ירושלמי פאה פ"ז ובס' עולת שמואל ח"א סי' ס"ו וע"ע בנה"מ סי' רס"ב ובחזקה רבה חא"ח סי' ע"ב ובבאר יצחק חי"ד סי' כ"ג.

דף מג:

ר"ן ד"ה ה"ג מתיב רבא ומדינא ודאי אפילו לר' יוסי שרי דמכי אפקריה נפקא ליה מרשותיה כו' ע"כ, לכאורה לפמש"כ הרמב"ם בפ"ב הי"ד מה' נדרים וז"ל ההפקר אע"פ שאינו נדר הרי הוא כמו נדר שאסור לו לחזור בו ע"ש וכיון דהוא דק מטעם איסור הרי בע"כ אגיד החפץ המופקר אל המפקיר. דהא אם יעבור על שורת האיסור הויא חזרתו חזרה מטעם הדין, ואיך כ' הר"ן דמכי אפקריה נפקא ליה מרשותיה. ובע"כ כמש"כ הגר"א בביאורו לחו"מ ר"ס רע"ג, דבמקום שכתוב ברמב"ם ובמחבר שאסור לחזור בו, צ"ל שאינו יכול לחזור בו ע"ש, וזה מתאים עם דברי הר"ן שכ' דמכי אפקריה נפקא ליה מרשותו והוא ע"פ מסקנת הש"ס דהכא, וע"ש בקצוה"ח ובח"ס חא"ח ס"ס ס"ב.

דף מד.

אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד לשבת אחת לחדש אחד לשנה אחת לשבוע אחת עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו כו' ע' אבני מלואים סי' כ"ח סוף ס"ק נ"ג ובת' הגרע"א סי' קמ"ה.

שם אמר עולא סיפא נמי רבנן היא כו' שאני שנה ושבוע דלא שכיחי, ע' בירושלמי דמכילתין פ"ד ה"י ובמה"פ ושירי קרבן שם.

והנה מצאתי בזה מקום להעיר על מה שראיתי זה רבות שנים בס' ברוך טעם כמדומה שהוא בסוגיא דקנין פירות שנסתפק במפקיר שדהו בזמן שהיובל נוהג אם הזוכה בה מחוייב להחזיר ביובל וכ' דהסברא נותנת דבמתנה דגלי קרא גלי ובהפקר דלא גלי קרא מנלן שיהא בחיוב חזרה ביובל והס' אינו אתי לעיין בו, והנה אפילו לפי גרסת הרמב"ם שהבאתי לעיל בסמוך דהפקר הרי הוא כנדר ואסור לחזור בו, מ"מ אין זה נוגע לא לנדר שלא יוכל המפקיר לקבל חזרה מטעם איסור נדר ואינו נוגע ג"כ למש"כ הר"ן לקמן פ"ה ע"א שאינו מוצא שאלה בהפקר, דהפקר זה של שדהו הוא סילוק מן השדה ולא נדר מזה הנאה, וכשהגיע יובל הוא אפקעתא דמלכא מן הזוכה להחזיר לבעליו הקודם.

אמנם מש"כ הגאון הנ"ל דבמתנה גלי קרא ולא בהפקר בלתי מובן כלל אטו מתנה כתיב בקרא דנימא דבזה גלי קרא דא"כ איך הוה פליג ר"מ במשנה דבכורות ס"פ יש בכור ואמר דמתנה אינה חוזרת ביובל, ובגמרא אמרו שם מ"ט דר"מ מכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל מתנה וירושה לא וחכ"א מתנה כמכר טעמייהו תשובו לרבות את המתנה, נמצא מסוגיא דהתם דלר"מ כל שאינה מכר אינה חוזרת. ולדידיה כמו מתנה אפשר דכן הפקר אינן חוזרין, ולרבנן דדרשי תשובו, והוא משום דיתורא הוא דהא כבר כתיב ושבתם איש אל אחוזתו, והאי יתור אתא להודות דגם מתנה חוזרת, ולדידהו אפ"ל דהאי יתורא פועל נמי להפקר שחוזר, ומכש"כ לפי שיטת רש"י בב"מ י"ב ע"א גב מתגלגל דהפקר מדעת חשיב דעת אחרת מקנה אותו וכדהאריך בזה הקצוה"ח הנ"ל שם, ולפי שהס' הנ"ל אינו ת"י לא אוכל להאריך בזה.

דף מד:

המפקיר את כרמו ולשחר עמד ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפיאה כו', ופירשו שו כל המפרשים דהוא משום דכתיב תעזוב יתירה והוא מהש"ס ב"ק צ"ד ע"א ע"ש, אמנם להרמב"ם ספ"ה ממתנות עניים דמפרש חיוביה שהרי שדך וכרמך אני קורא

בו מפני שהיה שלו והרי הוא שלו ע"ש. א"כ לדידיה קשה תעזוב יתירה ל"ל כדפריך בהגוזל קמא שם וצ"ע כעת וע"ע בת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ג.

דף מה.

דבר תורה אפילו באחד הוי הפקר ומה טעם אמרו בשלשה כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין. ע' תוס' שבת י"ח ע"ב ד"ה דמפקרא ובב"מ ד"ל ע"ב ד"ה אפקרה ובת' רדב"ז ח"א סי' י"ג ובשאגת אריה סי' ע"ז ובס' עולת שמואל ח"א סי' י"ט וע"ע באור זרוע ה' ערב שבת סי' ב'.

ר"ן ד"ה ואיבעית אימא. דע"כ ל"ק ר' יוסי דמפקיר יכול לחזור בו אלא דאפקריה באפי תרי כו' דאין עמהם אחר כו' ע' נובי"ת חי"ד סי' קנ"ד ובחזקה רבה חא"ח סי' כ' ובעונג יו"ט סי' צ"א.

דף מה:

במשנה השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר ראב"י אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו ע' בת' הרשב"א סי' ת"ו ובאור שמח פ"ז ה"ד מה' נדרים וע"ע באור זרוע ה' פסחים סי' רי"ט.

ר"ן ד"ה ואיכא דמקשו אלמא בדאורייתא אין ברירה וקשיא הלכתא אהלכתא ע' שאג"א סי' פ"ט ובת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ד ובת' עין יצחק חא"ח סי' כ"ו כ"ז ובס' בית זבול סי' ל"ג ל"ד.

בא"ד ור"י ז"ל לא נראה לו דבריו כו' דודאי קיי"ל כמ"ד אפילו בדאורייתא יש ברירה כו'. ע' אבני מלואים סי' ל"ז ס"ק י"ח וע"ע באור זרוע ה' עירובין סי' קל"ח.

בא"ד ששותפין הללו בשעה שלקחו החצר על דעת כן לקחוה שבשעה שישמש בה אחד מהם תהא כולה שלו לתשמיש כו' דהיינו נכסי לך ואחריך לפלוני כו', ע' בס' עולת שמואל ח"א סי' מ"ג וסי' ע"ח וע"ע בת' הגרע"א סי' ס"ו:

דף מו.

במשנה המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר אם יש לו בהן תפיסת יד אסור אין לו בהן תפיסת יד מותר, ע' בת' הריב"ש סי' שנ"ה.

רא"ש ד"ה מת או שמכרה לאחר מותר, דכיון דאמר ביתך שדך לא אסרם עליו אלא בזמן שהם שלו כו', ע' בת' הריב"ש סי' שנ"ו.

תוד"ה אם יש לו תפיסת יד. ומכאן פסק ר"ת מי שהשכיר בית ואח"כ אסרו עליו דאין באיסורו כלום כו', ע' ש"ך יו"ד סי' רכ"א סקמ"ב מ"ג ובביאור הגר"א סקכ"ח ובחידושי הגרע"א שם.

דף מו:

אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותר ע' בת' הרשב"א סי' ס"ב.
שם הרי ביהכ"נ דכמו שאין בו כדי חלוקה דמי כו' ע' בת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ד.
שם מחלוקת שאין בה כדי חלוקה אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור. ע' בת' הרשב"א סי' תתקנ"ו ובת' מהר"ח או"ז סי' קכ"א.
שם א"ר הונא הלכה כראב"י כו', הנה סתם משנה דלקמן בסמוך פליגי אדראב"י, וע"ש בר"ן מ"ח ע"א ד"ה ולא דברו, ולפ"ז קשה הלא רב הונא גופיה ס"ל בב"ק ק"ב ע"א דמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם, ואפשר דפלוגתא דראב"י ל"ד לשאר מחלוקת ואח"כ סתם כדאמרינן בגיטין ס"ז ע"א משנת ראב"י קב ונקי, וע' בכורות כ"ג ע"ב תוד"ה משנת ובמש"כ בחידושי שם, וע"ע בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' שמ"ו.
ר"ן ד"ה אבל יש בה. וכ"ת מ"מ הא קיי"ל כשמואל דאמר האחין שחלקו לקוחות הן וה"ז כאילו לקחה ממנו ליתא דאפילו לקחה ממנו אסורה כדאמרינן לעיל גבי ככרי עליך כו', ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' ל"א.
ר"ן ד"ה היכי דמי תרצו בתוספות דאין ה"נ שאם אסר אותו המרחץ בפירוש חייל איסוריה כיון שהגוף שלו כו' ע"כ, הנה התוס' בזה לטעמייהו בב"מ נ"ו ע"ב ובע"ז ט"ו ע"א דלא אמרינן שכירות ליומיה ממכר הוא רק גבי אונאה דכתיב ממכר מיותר אבל בכל המקומות שכירות לא קנייה, וכ"מ דעת הרמב"ם בפ"ו ה"ה מה' שכירות ע"ש בראב"ד ולח"מ וכ"מ דעת רש"י בב"ק ס"ח ע"א ד"ה פרט לשהקנה דשכירות לא הויא בכלל מכר דכ' רחמנא וע' בש"ך וביאור הגר"א לחו"מ סי' שי"ג ובמש"כ בחידושי לערכין כ"א ע"א.

דף מז.

בעי אבימי קונם לבית זה שאתה נכנס מת או שמכרה לאחר מהו כו', ע' בת' הריב"ש סי' שנ"ז.
שם בעי רמב"ח אמר קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן כו', ע' בת' הרשב"א סי' תשמ"ו ובמש"כ בחידושי צבי גאון יעקב לנדרים וע"ע באור שמח פ"ה הי"א מה' נדרים ובחזקה רבה חאה"ע סי' רמ"ט ובעונג יו"ט סי' פ"ו.

ר"ן ד"ה בעי אבימי. ואע"ג דלעיל דחינן שאני התם דאמר בחייו ובמותו כלומר כו', ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' ל"א.
ר"ן ד"ה והוי יודע. דנהי דאמרינן לעיל דמבריח ארי מנכסי חבירו הוא היינו כשאחר פורע שלא מדעתו כו', ע' תוס' ב"ק נ"ח ע"א ובב"מ ל"א ע"ב ד"ה אם יש שם וברי"ט אלגזי לבכורות פ"ה סי' מ"ג ובאור שמח פ"ו ה"ה מה' נדרים.

דף מז:

אמר רבא דילמא לכתחילה הוא דלא ואי עבד עבד, הנה האי דילמא הוא בדוקא דהכי קיימינן לדינא כדכ' הרשב"א בתשובה סי' תש"ו.
שם ת"ש המקדש בערלה אינה מקודשת מכרן וקידש בדמיהן מקודשת כו', ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' ר"ב ובמל"מ רפ"ה מה' אישות ובאבני מלואים סי' כ"ח סק"ס ובת' מקום שמואל סי' ט"ז
במשנה הריני עליך ואת עלי שניהם אסורין כו'. ע' בת' עין יצחק חא"ח סי' כ"ו ובעונג יו"ט סי' פ"ו.
שם ושניהם מותרין בדבר של עולי בבל ואסורין בדבר של אותה העיר כו'. ע' בת' הרשב"א סי' תתקל"ה.
ר"ן ד"ה ולענין הלכה. הוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא כו' ע' בת' הגרע"א סי' ס"ה ובדו"ח מערכה רביעית במס' עירובין ובשערי ציון להגאון ר' בן ציון ז"ל מבילסק סי' א' וע"ע בבאר יצחק חי"ד סי' י"ב.

דף מח.

במשנה ואיזהו דבר של אותה העיר כגון הרחבה והמרחץ ובית הכנסת כו', ע' חזקה רבה חי"ד סי' קנ"ו וע"ע בת' מהר"ח או"ז סי' רכ"ב.
שם והכותב חלקו לנשיא ר' יהודא אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט כו', ע' באר יצחק חא"ח סי' כ"ד.
במשנה אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה, ע' בת' הרא"ש כלל ע"ד סי' ד' ובת' הריב"ש סי' ב' וע"ע בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תתקפ"א.
ר"ן ד"ה ואסורין בדבר של אותה העיר שהם דרים בה מפני שאין לאנשי עיר אחרת חלק בהן כו' ע"כ, ועפ"ז צ"ל דוקא דעיר. מפני שהשתתפותם מועלת לאסור זה על זה, וכן יכולים למחול ע"י ז' טובי העיר כדכ' התוס' בב"ב כ"ג סע"א משא"כ של כרכים כדאמרינן במגילה כ"ו ע"א. וע' רש"י יומא י"ב ריש ע"א.

ובזה מתורץ קושית התפארת ישראל מדוע פתח בהר הבית והעזרות ומדלג על ירושלים ותירץ דמשנתינו ס"ל דירושלים נתחלקה לשבטים ע"ש ומלבד דהוא דוחק גדול להעמיד סתם משנה דלא כהלכתא הוא ג"כ בלתי מובן הרי אפילו למ"ד נתחלקה לשבטים האם יוכל מי שהוא למכור את ירושלים או להחזיקה כשלו מבלי להניח שום ישראל לעלות בה לרגל או לאכול מעשרותיו וקדשיו. ומה יענה לדעת הרמב"ם דס"ל בפ"ט ה"ד מה' רוצח דלא נתחלקה לשבטים ובכ"ז כ' בפ"ז ה"ב מה' נדרים אהא דמשנתינו וז"ל ומותרין בדברים שהם בשותפות כל ישראל כגון הר הבית והעזרות כו', ולא זכר ג"כ ירושלים אע"ג דהיא משותפת לכל ישראל לקיום מצות התורה התלוים בה כנ"ל, וכל דין איסור דמודר הנאה בדריסת הרגל כדקיי"ל לעיל ר"פ אין בין המודר דויתור אסור במודר הנאה הוא משום דכל דבר שהוא ברשותו של אדם יכול לאסרה על זולתו משא"כ ירושלים דאין לו הזכות לאסרה אפילו על עצמו או להסתלק ממנה מפני חיוב קיום המצות שהוא קשור דוקא בה ע"פ דיני התורה ומכש"כ שלא יוכל לאסרה על זולתו. ואם על רשות הרבים דרשות אמרו בעירובין נ"ט ע"ב מי מצי מסלקי רה"ר מהכא מכש"כ רה"ר דירושלים, וע' אבות דר"נ פל"ה ותוס' יומא י"ב ע"א ד"ה במאי.

אמנם עפמש"כ ניחא דהא דקתני במשנתינו ואסורין בדבר של אותה העיר היא דוקא עירו משום דאפשר למוכרה ע"פ ז' טובי העיד כדכ' הר"ן, ובזה אתא לאפוקי של כרכים כיון דמעלמא קאתו לא מצו מזבני לה דהו"ל דרבים כדאמר במגילה שם, ומכש"כ דכלולה בזה ידושלים דודאי מותרת דהרבה עדיפא מכרך אחד כנ"ל, ולא אתא לאשמעינן אלא הר הבית והעזרות דשם יש לשניהם קנין משותף לתשמישים קבועים כמו להעמדת קרבנותיהן לשחיטתן הפשיטן וניתוחן ובערב פסח לפסחיהן ובסוכות ללולביהן וכן לכמה דברים ומשו"ה היה מקום לאמר דבשביל קנין משותף זה נחשבים כחצר השותפין שיוכל לאסור על חבירו, לזאת אשמעינן דגם זה נקרא של עולי בבל המשותף ששום אדם לא יוכל לאסור. אבל שוקי ירושלים ורחובותיה בלא"ה אין כח לשום אדם לאסור כנ"ל, ובנוגע לבתי ירושלים אף שאין משכירין בתים בירושלים כדאמרינן ביומא ובמגילה שם, אבל בדירתו הפרטית שאדם דר בירושלים בודאי שיוכל לאסור על זולתו וגם זה לא איצטריך לאשמעינן במשנתינו כנלע"ד.

ר"ן ד"ה לא שנו אלא דא"ל. וכדאמרינן בפ' י"ט בההוא דאמר הבו ד' מאה זוזי לפלניא ולנסיב ברתאי כו', ע' בס' צבי גאון יעקב סי' ד'.

דף מח:

ואי הואי בר ברך צורבא מרבנן מאי אמר להון ליקני הדין ואי הואי בר ברי צורבא מרבנן לקנייה כו', ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' ר"ב.
שם ור"נ אמר קני דהא סודרא קני ע"מ להקנות הוא, ע' העמק שאלה לשאילתות פ' פנחס סי' קל"ה אות ה' ובבאר יצחק חח"מ סי' ג'.
שם א"ר אשי ומאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מיתפיס, ע' בת' הרשב"א סי' אלף קס"א ושם ח"ד סי' קל"ה ובאבני מלואים סי' כ"ט סק"ב.
ר"ן ד"ה אמרו ליה. דמ"מ תנן נותן לבניו או לאחיו וכיון שכן בר בריה הוה ירית להו כו', ע' בס' עמק יהושע סי' וי"ו.

דף מט.

תניא ר' יאשיה אוסר ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ויבשלו הפסח באש כמשפט כו', ע' העמק שאלה לשאילתות פ' לך סי' ח' אות יוד ובפ' דברים סי' קמ"א אות א'.
שם לא דכו"ע בנדרים הלך אחר לשון ב"א מר כי אתריה ומר כי אתריה כו'. ע' ש"ך יו"ד ר"ס רי"ז וע"ע בת' הרא"ש כלל ע"ו סי' ד' ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' פ"א.
ר"ן ד"ה ירושלמי. מה נפיק ביניהון בד אמר קונם יין שאיני טועם בחג על דעתיה דר' יוחנן אסור בי"ט האחרון של חג על דעתיה דר' יאשיה מותר כו', הנה חלות הספק דלכתחילה הוא עפ"מ דאמרינן בר"ה ד"ד ע"ב אימור דאמרינן שמיני רגל בפ"ע הוא לענין פז"ר קש"ב אבל לענין תשלומין דברי הכל תשלומין דראשון הוא כו', ולפ"ז דוקא בלשון ב"א נמשך שמיני עצרת לחג הסוכות, אבל בלשון תורה דשמיני רגל בפ"ע הוא לא נכלל גם נדרו בשמיני ומותר. אמנם לפ"מ דמסקינן דאין הולכין בנדרים אלא אחר לשון ב"א, ממילא בין להקל בין להחמיר האומר בחג יו"ט האחרון של חג בכלל, וע' בת' ח"ס חי"ד סי' רכ"ב.

דף מט:

מדאמר קצירי ומריעי ש"מ קצירי קצירי ממש מריעי רבנן ע"כ, ואע"ג דכיילינהו כחדא מ"מ מחולקין בתפילתן דעל חולים מתפללים שיתרפאו ועל רבנן שלא יחלו כדכ' התוס' בר"ה ט"ז ע"א וע"ש בטו"א.

דף נ.

שמע כלבא שבוע אתא ואיתשל על נדריה ואשתרי מן נכסיה, כ"ה הגרסא בריב"ש סי' ת"ו וע' בט"ז יו"ד סי' רכ"ח סק"ח וע"ע בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תתקמ"ב.

דף נ:

כו"ע בפחרא ואתון במאני דפחרא כו' אזלת ורמת חמרא במאני דכספא ודהבא וסרי ע"כ, ונ"מ נמי לדינא כמש"כ בת' מהרש"ם ח"א סי' צ"ב.

דף נא.

ר"ן ד"ה זו מה היא לשון ספק שאין ידוע ממי היא מתעברת ע"כ, והנה אע"ג דבקרא גופיה נמי לא נפקא עיבור זה מכלל ספק, מ"מ לדעת אביי ביבמות ל"ז משוי לה להאי ספק כודאי, ורק רבא בפירושו שם כבר קפרא דהכא משוי ליה לספק ע"ש ולפ"ז חדית בה בר קפרא טובא לדינא.

דף נא:

במשנה הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין טפלה כו', ע' בת' הריב"ש סי' שצ"ד. ר"ן ד"ה אלא והדגה. והא כיון שהיאור נהפך לדם ודאי מתו לה בין גדולים בין קטנים ע' בת' מקום שמואל קונטרס שער התירוצים.

תוד"ה תניא ר' שמעון אומר דג שאני טועם אסור בדג גדול דדג משמע דג גדול כדכתיב וימן ה' דג גדול ע"כ, הנה הראיה מהאי קרא מבואר בגמרא גופה מדא"ל ר"פ לאביי כו' ע"ש, אולם לפ"ז איכא למידק בהא דגרסי בתוס' ר"ש סתם והוא כנגד הגרסא לפנינו בגמרא ר"ש בן אלעזר וכה"נ בתוספתא פ"ג ובירושלמי פ"ו ה"ג ע"ש, ולפי הנ"ל יש להביא קצת סמך דהגרסא הנכונה היא דוקא ר"ש בן אלעזר, מדהביא ראיה דבריו מקרא דוימן ה' דג גדול ואילו ר"ש ס"ל בתמורה ד"ט ע א בהמה רבה איקרי בהמה סתם לא איקרי ולפ"ז לדידיה גם הכא לאו ראיה היא מהאי קרא דהא כתיב דג גדול ואפשר לדחות דג גדול מיקרי סתמא לא איקרי. וכה"ג אמרינן לקמן נ"ה ע"א תבואה לחוד תבואת שדה לחוד.

דף נב.

אמר קונם יין זה שאני טועם ונפל לתבשיל אם יש בו בנ"ט ה"ז אסור, ע' אור שמח פ"ה הי"א מה' נדרים.

ר"ן ד"ה וקשיא להו. וה"נ איתא בהדיא בירושלמי דפרקין דגרסינן תמן זה הכלל היה ר"ש אומר משום ר' יהושע כו', ע' בפסקי הרא"ש דריש פרקין ובמה שהאריך בזה בס' שאילת שלום סי' ז'.

בא"ד ואמרו שאפשר שסמך הרב ז"ל על אותה שאמרו בפ' משילין גבי האשה ששאלה מים ומלח לעיסתה כו'. ע' נובי"ת חי"ד סי' נ"נ ובת' באר יצחק חי"ד סי' י"ב.

בא"ד היינו טעמא דדם הפר אינו מבטל לדם השעיר משום דכיון דשניהם עולין כלומר שכשרים לזריקה אין מבטלין זא"ז כו', ע' בת' הגרע"א סי' ל"ח וסי' קפ"ט ובת' באר יצחק חי"ד סי' יוד ובחזקה רבה חי"ד סי' ע"ה.

דף נב:

תניא הנודר מן החלב מותר בקום מן הקום הא מותר בחלב מן החלב מותר בגבינה מן הגבינה מותר בחלב כו' ע' בת' הריב"ש סי' שצ"ד.

ר"ן ד"ה ורמינהו י"ל דכיון דקרי לקומא קומא דחלבה הוה להו חלב וקום דבר אחד, ע' ש"ך יו"ד סי' רי"ז ס"ק י"ז.

תוד"ה אמר רבא. ולא איפשטא לן אי שאני אוכל דוקא הלכך בשל תורה הלך לחומרא בשאני טועם גרידא אסור יוצא מהם כו', ע' נובי"ת חי"ד סי' רי"ב.

דף נג.

במשנה מן השמן מותר בשמן שומשמין כו', ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' ה' וע"ע בת' הריב"ש סי' שצ"ד.

שם מקום שמסתפקין מזה ומזה אסור בזה ובזה פשיטא ל"צ דרובא מן חד מסתפקין מ"ד איזיל בתר רובא קמ"ל ספק איסורא לחומרא ויל"ד טובא מדוע לא יכריע האי רובא על הספק. הלא בנזיר מ"ב ע"א אמרינן דרובו ככולו מדאורייתא, ובהוריות ד"ג ע"ב לשון הש"ס דבכל התורה כולה קיי"ל דרובו ככולו ע"ש ואי משום דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם ואין זה ענין כ"כ לשאר דיני התורה, עכ"פ הי"ל לאמר קמ"ל דסתם נדרים להחמיר כדתנן לעיל י"ח ע"ב וע' בת' הריב"ש סי' קצ"ה וצ"ע כעת וע"ע בת' באר יצחק חי"ד סי' א'.

דף נג:

מן הגריסין אסור במקפה ור' יוסי מתיר מן המקפה מותר בגריסין. ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' ל"ג.

דף נד.

במשנה הנודר מן הירק מותר בדלועין ור"ע אוסר כו', הנה פלוגתתם מתפשטת גם לענין מקח וממכר ולהפקר והקדש כדאמרינן בירושלמי כאן, וע' אור זרוע ה' שבת סי' סמ"ך. **שם** רבנן סברי כל מילתא דצריך שליחא לאמלוכי עלה לאו מיניה הוא ור"ע סבר כו', ע' בת' הריב"ש סי' שצ"ד ובמהרי"ק סימנים צ"ט ק' קי"ב קע"ו ובת' לחם רב סי' צ"ג וסי' ק"ד ובתשב"ץ ח"ג סי' קע"ג ושם ח"ד סי' י"ג ובטור השני סי' א' ובת' שארית יוסף סי' ה' ובמש"כ בחידושי לקמן נ"ה ע"ב.

דף נד:

ר"ן ד"ה ולענין הלכה קיי"ל כר"ע כו' דמאן דפליג עליו דרע' יחידאה הוא דהיינו רשב"ג כו'. ע' בת' עין יצחק חאה"ע סי' ס"ח ובחי"ד סי' ט"ו.

דף נה.

מתיב רב יוסף וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל ראשית דגן תירש ויצהר כו' ע' רמב"ן לסה"מ שרש שני ובהעמק שאלה לשאילתות פ' נשא סי' קכ"א אות ג'.
שם מהו דתימא תבואה כל מילי משמע קמ"ל דלא משמע כל מילי. ע' אור שמח פ"ה ה"ד מה' תרומות.

דף נה:

הנודר מן פירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמיהן ופטריות ואם אמר גדולי קרקע עלי אסיר בכולן ורמינהו על דבר שאין גידולו מן הארץ אומר שהכל כו' ועל כמיהן ופטריות אומר שהכל כו', ולכאורה יל"ד לפ"מ דאמרינן לעיל בריש פרקין דר"ע ורבנן פליגי בכל מידי דמימלך עליה שליח אי מיניה היא ע"ש, וה"נ אם אדם אומר לשלוחו קח לי גדולי קרקע מן השוק הוא אומר לא מצאתי אלא כמיהן ופטריות, דהא עכ"פ גידולי קרקע נינהו, ולפ"ז לר"ע דאמר כל מילי דמימלך עליה שליח בר מיניה הוא, ה"נ כמיהן ופטריות מיניה דג"ק נינהו, ולרבנן דפליגי עליה לאו ג"ק הן, וכה"ג אמרינן נמי

במעילה ד"כ ובר"פ כל הבשר, ואפ"ל דלא בעי לאוקמינהו לברייתות בפלוגתא, אלא תרווייהו אליבא דהלכתא ובאופן דכו"ע לא פליגי כלל כנלע"ד.
שם תניא כיצד א"ר יהודא הכל לפי הנודר היה לבוש צמר והצר ואמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר לטעון היה טעון פשתן והזיע כו', ע' בת' הריב"ש סי' קצ"ה רכ"ח של"א ובת' מהרשד"ם סי' כ"ח ובחי"ד סי' פ"ג ק"ח קנ"ד ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' י"ח ובת' באר יצחק חי"ד ס"ס א'.

דף נו.

הנודר מן הבית מותר בעלייה כו', ובית גופיה לענין נדרים קרוי דוקא אם יש בו ד' אמות על ד' אמות כמש"כ התוס' בשם הירושלמי בסוכה ד"ג ע"א ד"ה בית.
שם מאי תנא בבית לרבות את היציע כו', ואע"ג דבנדרים הלך אחר לשון ב"א מ"מ היכא דהוא בספק הולכים אחר לשון תורה משום דענין נדרים דברי תורה הם כדכ' בת' חו"י סי' צ"א.
ר"ן ד"ה בבית דכתיב בנגעי בתים. ולפיכך כ' הרב ר' משה בר שניאור ז"ל דלא גרסינן הכא יציע אלא צבוע כו', ע העמק שאלה לשאילתות פ' מצורע סי' פ"ח אות כ"ד.

דף נו:

מטה שנקליטיה יוצאין זוקפה ודיו א"ר יעקב בר אידי אריב"ל הלכה כרשב"ג, ע' שירי קרבן לירושלמי דפרקין ה"ה.
במשנה הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה של עיר ואסור ליכנס לעיבורה כו', ע' בת' הריב"ש סי' ר"א.
שם מנלן דעיבורא דמתא כמתא דמי א"ר יוחנן דא"ק ויהי בהיות יהושע ביריחו כו'. ע' העמק שאלה לשאילתות פ' בשלח סי' מ"ח אות ה' וע"ע בת' פמ"א ח"ב סי' פ"ב.

דף נז.

שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין, ע' מחנה אפרים ה' נדרים סי' ל"ב.
שם שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג כו', ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' רצ"ד ובתוס' לעיל ט"ו סוף ע"א ובמחנה אפרים ה' שבועות סי' י"א ובחזקה רבה חח"מ סי' ס"ט וע"ע באור זרוע ח"א סי' תשמ"ח.

ר"ן ד"ה האומר לאשתו. ולא תקשי לך מעשה ידיה דבר שאין בו ממש הוא דאיכא לאוקמי באומר קונם ידיך למעשיהם כו'. ע' קצוה"ח סי' ש"ו סק"ב.

דף נז:

בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר ע' ב"ק ס"ט ע"א תוד"ה כל הנלקט ובזבחים ע"ג ע"ב תוד"ה אלא אמר רבא.
שם דא"ר יצחק א"ר יוחנן ליטרא בצלים שתיקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה אלמא אותן גדולין מבטלין עיקר דילמא לחומרא שאני, ע' בת הרשב"א סי' תש"ל.
תוד"ה ילדה. דכל התוספות דמסיבוך ואילך מותרים דבטל בזקנה כו' ע"כ וכ"כ הרשב"א בתשובותיו חלק ששי סי' ל"א וע"ע תוס' ב"ק ס"ט ע"א ד"ה כל הנלקט.

דף נח.

כל דבר שי"ל מתירין כגון טבל ומע"ש והקדש כו', ע' בת' עין יצחק חי"ד סי' י"ד.
שם והלא שביעית אין לה מתירין כו', ע' משה"ק בגה"ש והניח בצ"ע ומה שהורה בס' כלכלת שביעית שהיא קושית התוס' בזבחים ע"ג ובמנחות כ"ב וא"ש מה שהאריך בזה.
שם השביעית אוסרת כל שהוא במינה אמר להן אף אני לא אמרתי אלא לביעור כו', ע' רי"ט אלגזי לה' חלה סי' ב' ד"ה הן אמת ובנובי"ת חי"ד סי' נ"ג.

דף נח:

דתניא ליטרא מעשר טבל שזרעה בקרקע והשביחה והרי היא בעשר ליטרין חייבת במעשר ובשביעית כו', ע' תוס' מנחות ד"ע ריש ע"א ובראב"ד ומפרשים פ"ו ה"ד מה' מעשר ובמה"פ לירושלמי תרומות פ"ט ה"א ובנועם ירושלמי שם הנדפס בפ"ח ובאור שמח פ"ו ה"ד מה' מעשר.

דף נט.

שאני קונמות הואיל ואי בעי מיתשל עלייהו הוו להו כדבר שי"ל מתירין ואין בטל ברוב.
ע' ניבי"ת חי"ד סי' נ"ג ובנועם ירושלמי תרומות פ"ח ובעונג יו"ט סי' פ"ו.
שם והרי תרומה דאי בעי מיתשל עליה ובטלי ברוב דתנן כו' אמרי בתרומה ביד כהן עסקינן דלא מצי מיתשל עלה. ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' צ"ב וסי' קכ"ד ובעמק יהושע סי' י"ז ובחזקה רבה חאה"ע סי' קי"ט ובעונג יו"ט סי' צ"א ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ח.

שם בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עליהן משום דר' נתן כו' תרומה מאי מצוה לאיתשולי עלה. ע' בר"ן לעיל נ"ח ע"א ד"ה וכל דבר שאין מתירין ובת' הגרע"א סי' ס"ה ובנועם ירושלמי חלה פ"ג ובס' שאילת שלום סי' ז' ובעונג י"ט סי' צ"ה בהגה"ה.
רא"ש ד"ה והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלה. אע"ג דאי מתשיל עלה הדרא לטבלה מ"מ מכלל תרומה יצאה ע"י שאלה, ע' בס' שאילת שלום סי' ד'.
רא"ש ד"ה בתרומה ביד כהן דלא מצי מיתשל עלה. והר"ר אליעזר ממיץ פי' כו' דאכהן קאי אבל ישראל שהפרישה מצי מיתשל עלה כו', ע' מה שהאריך בזה בנוב"י מ"ת חי"ד סי' קמ"ט וסי' קנ"ד.

דף נט:

והרי ליטרא מעשר דקא טרח כו', ע' אור שמח פט"ו ה"י ממאכלות אסורות.
שם א"ר ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר למימרא דגידולי היתר מעלין את האיסור כו', ע' בירושלמי דפרקין ה"ז ובש"ק שם.

דף ס.

הא נמי תנינא גידולי גידולין חולין הא קמ"ל אפילו בדבר שאין זרעו כלה כו', ע' נועם ירושלמי תרומות פ"ח.
במשנה שבת זו אסור בכל השבת ושבת שעברה ע' בט"ז ונקודות הכסף ליו"ד סי' ר"כ סק"ב.
שם ואם אמר יום אחד שבת אחד חדש אחד שנה אחת שבוע אחד אסור מיום ליום, ע' תשובות הרשב"א סי' תר"נ ושם ח"ד סי' קס"א ובת' פמ"א ח"ב סי' קע"ד.
שם עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא כו', ע' בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תת"ר.

דף ס:

אמר רבינא אמר לי מרימר הכי אמר אבוך משמיה דרב יוסף כמאן אזלא שמעתיה דרב ירמיה בר אבא כר' נתן כו', ע' אור שמח פ"ב מה' נדרים.
שם חדש זה אסור בכל החדש ור"ח להבא פשיטא כי איצטריכא לחדש חסר מהו דתימא ריח לשעבר הוי ולא ליתסר קמ"ל קרי אינשי ריש ירחא, ע' בת' הרשב"א ח"ו סי' ק"ז.
שם איבעיא להו אמר קונם יין שאני טועם יום מאי דיניה כהיום או כיום אחד כו', ע' בת' הרא"ש ריש כלל י"ב ובמחנה אפרים ה' נדרים סי' ל"ד.

רש"י ד"ה כי איצטריך. ויום ראשון של ר"ח משלים לחדש מלא זה שעבר וזה הנכנס חסר הוא והוא נדר ביום ראשון של ר"ת, ע' בת' פנים מאירות ח"ב סי' פ"ג.
ר"ן ד"ה ומהא שמעינן דבשטרות נמי כשהוא כותב ביום החודש הראשון כו', ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' רע"ב וע"ע בת' הרשב"א ח"ו סי' ט"ו וסי' י"ט.

דף סא.

אמר להם לדבריכם הרי הוא אומר ועשת את התבואה לשלש השנים הרי כאן ארבע כו', ע' אור שמח פ"י מה' שמיטה.
שם עד הפסח אסור כו' למימרא דר"מ סבר לא מעייל אינש נפשיה לספיקא ור' יוסי סבר מעייל כו', ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' רצ"ד.

דף סא:

מוחלפת השיטה והתניא זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד פני ר"מ אומר עד שיצא ור' יוסי אומר עד שיגיע, ע' בס' עמק יהושע סי' ט' ובחזקה רבה חי"ד סי' צ"ז ובמקור חיים סי' תקס"ב ובעונג יו"ט סי' פ"א.
במשנה עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור אלא עד שיגיע זה הכלל כו', ע' בת' הרא"ש סוף כלל ע"ו.

דף סב.

ומה בלשצר שנשתמש בכלי קדש שנעשו כלי חול שנאמר ובאו בה פריצים וחיללוה כיון שפרצום נעשו חול כו', ע' בת' הרמב"ם דפוס ירושלים סי' קמ"ח.
שם אמר רבה שרי ליה לאינש לאודועיה נפשיה באתרא דלא ידעי ליה כו', ע' בת' מקום שמואל קונטרס שער התירוצים ובמש"כ בחידושי לחולין ק"י ע"ב וע"ע בת' הרשב"א ח"ו סי' י"ח.
שם שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא שרו לי תגראי ברישא כו', ע' בת' הרשב"א סי' פ"ד ובת' הריב"ש סי' צ"ד ובתומים סי' ט"ו סק"ג.

דף סב:

רב אשי הו"ל ההוא אבא זבניה לבי נורא א"ל רבינא לר"א האיכא לפני עור ל"ת א"ל רוב עצים להסקה ניתנו, ע' בת' עין יצחק חא"ח סי' י"ג.

במשנה עד הגשמים עד שיהו הגשמים עד שתרד רביעה שנייה רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה, ע' אור שמח פ"י הי"א מה' נדרים.

דף סג.

אלמא סתמא דאדר דקאמר ראשון הוא לימא מתניתין ר' יהודא היא כו', ע' ברמב"ם ומפרשיו פ"י ה"ו מה' נדרים ובת' הרדב"ז ח"א סי' ק"נ וע"ע בת' הרשב"א ח"ד סי' קצ"ד ובת' הריב"ש סי' ר"ז ובאור זרוע ח"א סי' תש"מ.

שם אמר אביי אפילו תימא ר"מ הא דידע דמעברא שתא הא דלא ידע, ע' מג"א סי' תקס"ח סק"כ ובביאורי הגר"א שם סקט"ז.

ר"ן קונם יין שאני טועם לשנה. מיהו דוקא באמר השנה א"נ שנה זו אבל באומר שנה אחת סתם אין חדש העיבור בכלל כו', ע' נובי"ק חאה"ע סי' כ' וע"ע בש"ך יו"ד סי' ר"כ סקט"ו ובתומים ס"ס מ"ג.

דף סג:

במשנה האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה בא ונוטל לבנך כור אחד של חיטין כו', ע' בת' רדב"ז ח"א סי' ק"ד ובת' הריב"ש סי' שפ"ז.

שם וכן האומר לחבירו קונם שאת נהנית לי אם אין את בא ונותן לבני כור של חיטין כו', ע' בת' הרשב"א סי' תשס"ד ובתרומת הדשן סי' שי"א.

שם היה מסרב בו לשאת בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם כו', ע' בת' הריב"ש סי' קצ"ה וסי' של"ה.

דף סד.

במשנה ועוד א"ד אליעזר פותחין בנולד וחכמים אוסרין כו', ע' בת' הרדב"ז ח"ב סי' תר"ח.

דף סד:

ורבא אמר א"כ אין נדרים נשאלין לחכם, ע' העמק שאלה לשאילתות פ' ויצא סי' כ"ג אות י"ד

ר"ן ד"ה ירושלמי. ועוני לאו נולד הוא א"ר זעירא העניות מצויה כו', ע' בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' ר"ג.

דף סה.

תניא המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו מנה"מ אר"ג דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין כו' במדין נדרת לך והתר נדרך במדין. ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' רס"ז ובת' הרא"ש כלל ח' סי' ח' ובת' הריב"ש סי' קפ"ו וסי' ר"פ ש"ע ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' פ"ה ובטו"א לחגיגה ד"י ע"א.

שם אישתבע לסוף הוה מצטער ער צדקיה בגופיה איתשל אשבועתיה כו', ע' בת' עין יצחק חי"ד סי' כ"ד.

במשנה קונם שאני נושא את פלונית שאביה רע אמרו לו מת או שעשה תשובה כו', ע' בת' מהרשד"ם חי"ד סי' פ"ח וסי' קכ"ב.

שם מת נולד הוא אר"ה נעשה כתולה נדרו בדבר כו', ע' בת' הריב"ש סי' תנ"ז וסי' תס"ו תקי"א ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' קמ"ב ובת' מהר"ם פדוואה סי' ע' ובת' ריקאנטי סי' שס"ג ובמעשה בצלאל שם.

רש"י ד"ה במדין לך. ואמר רבי תלמיד חכם מיפר לעצמו. ע' הגהות הב"ח וע"ע אור שמח פ"ג הי"ד מה' נזירות,

ר"ן ד"ה והיכא דהוי בפניו ובעל כרחו של חבירו פשיטא דמתירין בנדר שאינו להנאתו של חבירו כו', ע' בת' הרשב"א סי' תתנ"ד ובת' הריב"ש סי' תס"א ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' קל"ז.

ר"ן ד"ה נעשה כתולה נדרו בדבר. ומשו"ה שרי אפילו בלא שאלת חכם והכי איתא בירושלמי כו', וע' בת' מהרשד"ם חי"ד סי' קמ"ג.

דף סה:

נימא כל דמעני לאו עלי נפל כו' הנופל אינו נופל לידי גבאי תחילה, ע' מחנה אפרים ה' שבועות סי' ט"ו ט"ז ובת' מהרשד"ם חי"ד סי' פ"ט וע"ע בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תקמ"א.

שם מטלטלי מי משתעבדי עבדי לכתובה כו', ע' בת' עין יצחק אה"ע ח"א סי' ע"ח אות נ"ה ואות ס"ט וע"ע בת' הרשב"א ח"ד סי' קי"ח וסי' קנ"ב.

רש"י ד"ה ושער ראשו מטלטלי הוא. דכל העומד ליגזוז כגזוז דמי, ע' בת' מהרש"ם ח"ב סי' ע"ד.

ר"ן ד"ה ומדאמרינן הכא. וטעמא משום דאין זמן כתובה ידוע ושמא לא תגבה לעולם וכשהיא גובה אינה גובה אלא ע"י מיתה וגירושין כו'. ע' חזקה רבה חאה"ע סי' מ"ם.

דף סו.

במשנה עד שבא ר"ע ולימד שהנדר שהותר מקצתו הותר כולו, ע' בת' הריב"ש סי' קצ"ה רצ"א ובת' הגרע"א סי' ס"ה וע"ע בת' מהר"ם פדוואה סי' ע"ב ובמחנה אפרים ה' צדקה סי' ה' ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ח.

שם כיצד אמר קונם שאיני נהנה לכולכם כו'. ע' שבועות כ"ז ע"ב תוד"ה הכי השתא.

שם קונם בצל שאני טועם כו' ותיפוק לי דאין רע א"ר אבא ועוד יפה קתני. ע' בת' הריב"ש סי' של"א.

שם מאן תנא אמר רבא ר"ש היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד, ע' בת מהר"ח או"ז סי' קכ"ד.

במשנה אלא שהנדר טעות. ואין להקשות מ"ש דהכא סתמו במשנה דנדר טעות אינו נדר ואילו גבי הקדש טעות פלוגתא דב"ש וב"ה היא בנזיר ר"פ ב"ש, די"ל דהיינו דבעו בגמרא שם מאי טעמייהו דב"ש ומשני דילפינן תחילת הקדש מסוף הקדש. וגבי תמורה אית לן קרא לרבות שוגג כמזיד ע"ש, ועמש"כ בחידושי לתמורה י"ז ע"א.

ר"ן ד"ה פותחין בימים טובים שאומרים לו אילו היית יודע שאסור להצטער בשבת כו', ע"ל כ"ה ע"ב בר"ן ד"ה תנן התם ובשאגת אריה סי' סמ"ך.

רא"ש ד"ה שהנדר שהותר מקצתו הותר כולו. דלא נדר מעיקרא אלא על דעת שיתקיים כולו נמצא התרת מקצתו פתח לכולו ע"כ, ויל"ד טובא מדוע איצטריך לאמר מצד הסברא אחרי דבירושלמי יליף נדר שהותר מקצתו הותר כולו מקרא כמובא בר"ן הכא וע' בת' בית דוד סי' י"ג וצ"ע.

דף סו:

ר' יהודא טעים אמר ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו כו', ע' ירושלמי סוטה פ"א ה"ד ומד"ר נשא פרשה ט' סי' כ'.

שם ההוא דא"ל לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתרוקי בו ברשב"ג כו', ע' מחנה אפרים ה' שבועות סי' י"א.

שם יפה קורים אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין ושרייה, ע' אור שמח פ"ח ה"ג מה' נדרים.

ר"ן ד"ה ימותו כל בני אלמנה. קלל הבעל שימות ותהא אשתו אלמנה ועוד קלל בניו שיקראו בני אלמנה לאחר מיתתו שימותו גם הם ע"כ, והנה עצם הקללה פירש"י דלא לירגלו למידר שלא יהיו קלים בנדרים ע"ש אמנם קשה אם הוא חטא וקללו שימות

וממילא תהיה אשתו אלמנה אבל בניו מה חטאו שקללם שימותו ובאמת ברש"י אין שום זכר לקללת הבנים אלא כתב ואח"כ ימותו בניה ע"ש, ובזה היה אפשר להניח בכוונתו דהבנים לא קלל כלל אלא כדאמרינן בכתובות ע"ב ע"א גבי נודרת ואינה מקיימת בעון נדרים בנים מתים כו' ע"ש וצ"ע.

דף סז.

כגון דהפר אחד מהן וקיים אחד וחזר המקיים ונשאל על הקמתו. ע' בביאור הגר"א ליו"ד סי' רל"ד ס"ק ט"ז.

שם ונערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה מנלן אמר רבה א"ק ואם היו תהיה לאיש כו', הנה עה"ג הביא בשם הילקוט דגריס רבא במקום רבה. אולם בשאילתות פ' מטות סי' קל"ו הביא דברי רבה או רבא בשם ברייתא דגריס דתניא.

דף סז:

ר"ן ד"ה אימא אב לחודיה. דלהכי בלחוד הוא דאוקמא ברשותא דארוס ולאו למידי אחרינא כו', ע' בת' מהרש"ם ח"א סי' קל"ה.

דף סח.

דבי ר' ישמעאל תנא בין איש לאשתו בין אב לבתו מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה, ע, העמק שאלה לשאילתות פ' מטות סי' קל"ו אות ז'.

שם כגון דנדר מתרין זיתין ושמע ארוס והפר לה ואכלתנון אי אמרינן מיגז גייז לקיא, ע' בת' מהרש"ם ח"ב סי' קס"ה ובת' ברית יעקב סי' ג'.

דף סח:

רא"ש ד"ה שמע אביה. אלמא נתבטלה הפרת הארוס כיון שלא נגמרה כל ההפרה בימיו כו', ע' ברא"ש לקמן ע"א ע"ב ו ובאור שמח פי"ב הי"ז מה' נדרים.

דף סט.

בעי רבא יש שאלה בהקם או אין שאלה בהקם. ע' בת' מהר"ח או"ז סי' ק"ב.

שם דא"ר יוחנן נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר, ע' בת' הגרע"א סי' מ"ח ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ח.

שם בעי רבה קיים ליכי ומופר ליכי ולא תיחול הקמה אא"כ חלה הפרה מהו כו', ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' תקפ"א.

דף סט:

בעי רבה קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו ת"ש דאמר רבה כל דבר שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו. ע' בחידושי הגר"ח הלוי ז"ל ע"ד הרמב"ם בה' נדרים.

דף ע.

אמר לה מופר ליכי למחר מהו כו', ע' מה שהעיר בזה בת' עין יצחק אה"ע ח"ב סי' מ"ב וע"ע בת' הגרע"א סי' קמ"ד.
שם קסבר כל ואני כמ"ד קיים ליכי לעולם דמי, ע' אור שמח פי"ב הי"ט מה' נדרים.

דף ע:

מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה מה קודמי הויה ראשונה אב מיפר לחודיה אף קודמי הויה שניה אב מיפר לחודיה, ע' שעה"מ פי"ב ה"א מה' נדרים:

דף עא.

אמר שמואל א"ק ואם היה תהיה לאיש ונדריה עליה נדרים שהיו עליה כבר כו', ע' ט"ז ליו"ד סי' רל"ד ס"ק כ"ד ובחידושי הגרשם.
שם שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום כו', ע' אור שמח פי"ב הי"ז מה' נדרים.

דף עא:

ב"ש סברי נדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב ומיגז גייז ב"ה סברי כו', ע' אור שמח פי"ב הי"ט מה' נדרים.
שם איבעיא להו גירושין כשתיקה דמיא או כהקמה דמיא למאי נ"מ כגון שנדרה ושמע בעלה וגרשה ואהדרה ביומיה כו', ע' בת' הריב"ש סי' תס"ב ובאור שמח פי"ג ה"כ מה' נדרים.

דף עב.

נדרה בו ביום גירשה והחזירה בו ביום אין יכול להפר כו', ע' במיוחסות סי' רפ"ח ובביאורי הגר"א ליו"ד סי' רכ"ח ס"ק ק"ג.

דף עב:

האומר לאפוטרופוס כל נדרים שנודרת אשתי כו' א"ל ר' יונתן מצינו בכה"ת כולה שלוחו ש"א כמותו כו', ע' נוב"י מ"ת חי"ד סי' קמ"ז ובקצוה"ח ריש ה' שלוחין וע"ע בת' הריב"ש סי' רנ"ב ובת' שיבת ציון סי' צ"ד ובת' הגרע"א סי' מ"ז מ"ח ובדורש לציון דרוש י"ג דפוס סדילקאב דף נ"ב ע"א ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ח.

דף עג.

ה"נ דא"ל לכי שמענא הפר לה כו', ע' עונג יו"ט ס"ס ק"א.
שם אבל חרש דלאו בר מישמע הוא היינו דר"ז כל הראוי לבילה כו', ע' בס' עמק יהושע ן סי' ג'.
שם דאר"ז כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו כו', עמש"כ בחידושי לחולין ר"פ כסוי הדם ולמנחות י"ח ע"ב ושם ק"ג ע"ב.
שם איבעיא להו בעל מהו שיפר לשתי נשיו בבת אחת אותה דוקא או לאו דוקא כו', והנה השאלה היא רק משום קרא דאותה אבל חכם מתיר לכמה ב"א בבת אחת כדכ' בת' הריב"ש סי' תס"א וע"ע במחנה אפרים ה' נדרים סי' ל"ז.

דף עג:

כדרב פנחס משמיה דרבא דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת. ע' בת' הריב"ש סי' ת"ז.
רש"י ד"ה אלא בתרומה דרבנן. א"נ בתרומה דרבנן כגון עציץ שאינו נקוב ופירות שנכנסו מחו"ל, ע' אור שמח פ"ב הי"ז מה' תרומות.
ר"ן ד"ה ואיכא דילפי מהכא דמי שנדר ע"ד חבירו ה"ז יכול להתיר נדרו שלא ע"פ חכם כו', ע' במיוחסות להרמב"ן סי' רפ"ח ובת' הריב"ש סי' קפ"ה ובשו"ע ומפרשים סי' רכ"ח.

דף עד.

במשנה א"ר אליעזר מה אם אשה שקנה הוא לעצמו הרי הוא מיפר נדריה אשה שהקנו לו מן השמים אינו דין שיפר נדריה כו', ע' בת' הרמב"ם דפוס ירושלים סי' קצ"ח.
שם בשלמא ר"ע סבר אין זיקה וד' יהושע סבר יש זיקה כו', ע' בת' עונג יו"ט סי' צ"ט וע"ע בת' הרשב"א סי' שנ"ח.
שם אלא ר"א מ"ט אי יש זיקה אין בדירה כו', ע' בס' עולת שמואל ח"א סי' מ"ז.
שם הב"ע כגון שעמד בדין ואיתחייב לה מזונות וברח כו', ע' בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תתנ"ה.

דף עד:

בלשון הזה אמר בן עזאי חבל עליך בן עזאי שלא שמשת את ר"ע, כה"ג דאג על עצמו שלא שימש את ד' ישמעאל כדאשכחן בחולין ע"א ע"א.

דף עה.

במשנה האומר לאשתו כל הנדרים שתדורי כו' הרי הן קיימין לא אמר כלום, ע' בת' הגרע"א סי' מ"ח.
שם איבעיא להו לר"א מיחל חלין ובטלין א"ד לא חלין כלל כו'. ע' בס' צבי גאון יעקב סי' כ"ב

דף עה:

ד"ן ד"ה הא כדאיתא. מיהו לענין שיהו מופרין נדרי אשתו לאחר שיחולו שפיר איכא למידן ק"ו כו', ע' אור שמח פ"ג הי"ד מה' נזירות.

דף עו.

יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה כו'. ע' בס' עמק יהושע ח"ב דרוש א'.

דף עו:

במשנה הפרת נדרים כל היום כו', ע' מה שהאריך בזה הרמב"ם בפיה"מ ומש"כ בביאור הגר"א ליו"ד סי' דל"ד ס"ק פ"ו.

רש"י ד"ה מיום אל יום משמע מאותו שעה ביום זה עד יום המחרת באותה שעה, ע' בפירש"י מטות ל' ט"ו ובזרע אברהם על הספרי שם פיסקא קנ"ו ובת' הגרע"א סי' קי"ב ובכנסת יחזקאל סי' נ"ט.

דף עז.

מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת, הנה בשבת מ"ו ע"ב פריך דליתסר משום מוקצה דמי יימר דמזדקק לה בעל וחכם, וע"ש תוד"ה מי יימר תליתאה ובמש"כ באור שמח פ"ב ה"ג מה' יו"ט.

דף עז:

דתני רב דימי אחוה דרב ספרא כל הנודר מאי קרא. וכי תחדל לנדור כו', לכאורה נראה דשמואל ור' אבהו פליגי אברייתא זו דאינהו דרשי מהאי קרא גופיה דאפילו רשע נקרא ורב יוסף לעיל שם כ"ב ע"א הביא סמך לדבריהם ממשנה דכנדרי רשעים וצע"ק, וע' בט"ז ר"ה נדרים.

שם וב"ה אומרים אחד זה ואחד זה מבטל בלבו וא"צ להוציא בשפתיו, ע' בת' הריב"ש סי' ת"ז.

שם א"ר יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום כו', ע' העמק שאלה לשאילתות פ' ויצא סי' ח'.

דף עח.

נאמר כאן זה הדבר ונאמר להלן זה הדבר בשחוטי חוץ מה בשחוטי חוץ אהרן ובניו וכל ישראל אף פרשת נדרים כו' ע' טורי אבן לחגיגה ד"י ע"א.

שם ראשי המטות בשחוטי חוץ למאי הלכתא א"ר ששת לאמר שיש שאלת בהקדש לב"ש דאמרי אין שאלה בהקדש כו', והנה לפ"מ דפסקינן כב"ה להכי סתים בברייתא דבכורות ס"פ עד כמה דרואה את קדשיו משום דאי בעי מיתשל עלייהו ועמש"כ בחידושי שם.

ר"ן ד"ה ביחיד מומחה. והדיוטות בשלשה וכי תימא תלתא מנא לך כיון דמפקת ליה מחד אוקמיא אתלתא כעין ב"ד ע"כ, ע' מש"כ הרמב"ם בפיה"מ דשילהי פרקין דגם סדר ההתרה צריך שיהיה כעין ב"ד, וע"ע מש"כ על דבריו באור שמח פ"ו מה' שבועות.

דף עח:

א"ר חנינא השותק ע"מ למיקט מיפר אפילו מכאן ועד עשרה ימים כו' ע' ספרי מטות פיסקא קנ"ד ובהתוה"מ שם סי' כ"ו.

דף עט.

קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' ר"ד ובת' דבר אברהם סי' ט"ז.

במשנה ואלו נדרים שהוא מיפר דברים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ ואם לא ארחץ כו', לכאורה הלא עינויים אלו עינויי הגוף נינהו ומדוע קרי להו עינוי נפש, וכן בלשון הכתוב ר"פ אמור לנפש לא יטמא. הלא אין בזה רק גויתו ואדמתו ונפש מאי עבידתיה וכהנה רבות, הארכתי בדבר זה בחידושי לערכין ד"ד ע"א.

דף עט:

במשנה ואלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות העולם עלי ה"ז יכול להפר כו', ע' בת' מהר"ח או"ז סי' ע'.

שם נדרי עינוי נפש הוא דמיפר שאין בהן עינוי נפש אינו מיפר והתניא בין איש לאשתו בין אב לבתו כו', ע' בתשובות הרמב"ם דפוס בלפסיא סי' ל"ה.

שם היכי קאמר אילימא דאמרה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרן פירות עולם אלו עלה, ע' בס' יראים סי' קי"ח ובס' חזקה רבה חאה"ע סי' קמ"ד.

ר"ן ד"ה אילימא בסה"ד אבל כיון שתלתה נדרה באם אין במשמע שתחול נדרה אלא לאחר שתעבור עבור על תנאה, ע' חוט המשולש בחלק התשובות להגרא"י סי' מ"ז.

דף פ.

ואלא דאמרה קונם הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ כו', ע' בת' הגרע"א ס"ס מ"ח ובחוט המשולש בחלק התשובות להגרא"י סי' מ"ו.

ר"ן ד"ה ור' יוסי. א"נ כגון שתלתה תנאה בדבר שהיא עשויה לעבור עליו כו', ע' ש"ך יו"ד סי' רל"ד ס"ק מ"ה ובביאור הגר"א שם ס"ק ס"ח ובאור שמח פי"ב הי"ב מה' נדרים.

דף פ:

גבי נדרים דכתיב כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש מילתא דאתיא ליה לידי עינוי כו' ע' בת' הרדב"ז ח"א סי' תנ"ד.
ר"ן ד"ה אלא דאמרה בסה"ד. ואע"ג דחיילא מהשתא לא מצי מיפר דברחיצה לר' יוסי ליכא עינוי כלל, ע' העמק שאלה לשאילתות פ' ברכה סי' קס"ז אות א'.

דף פא.

היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה א"ר יהודא א"ר שאין מברכין בתורה תחילה, ע' בת' הרמב"ם דפוס ירושלים סי' שנ"ח ובשאגת אריה סי' כ"ד ובת' דבר אברהם ר"ס ס"ז.

דף פא:

אמר מר ושלא אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה ה"ד אילימא דאמרה הנאת תשמישי עליך ל"ל הפרה הא משעבדא ליה כו', ע' בת' הרשב"א סי' אלף רל"ב ובאור שמח פ"ג ה"ו מה' נדרים.
שם בעא מיניה רבא מר"נ תשה"מ לרבנן עינוי נפש הוא או דברים שבינו לבינה כו', ע' העמק שאלה לשאילתות פ' ברכה סי' קס"ז אות א'
ר"ן ד"ה ר"ג אומר יפר אע"ג דלא חייל נדרה אפ"ה צריך להפר מדרבנן שלא תקל בנדרים ותעבור על בל יחל כו', ע' בביאור הגר"א יו"ד סי' רי"ד סק"ה ובס' שאילת דוד קונטרס המנהגים אות ב'.

דף פב.

דא"ר הונא כוליה פרקין רי יוסי היא, ע"ל פ"ג ע"ב בר"ן ד"ה אינו יכול להפר ובתוס' לקמן ד"צ ד"ה ותהא נטולה ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ג.

דף פב:

דאר"ה כוליה פרקין ר' יוסי היא ומאי אינו יכול להפר משום עינוי נפש אבל מיפר נדרים שבינו לבינה. ע' ספרי מטות ריש פיסקא קנ"ה ובזרע אברהם שם.

דף פג.

דלמא מן יין דאית לה צערא הפר לה מן חרצן ומן זג לא הפר לה כו' א"ר יוסף אין נזירות לחצאין ע' אור שמח פ"ג ה"י מה' נזירות וע"ע בת' הרשב"א סי' תש"ו.

דף פג:

במשנה קונם כהנים ולוים נהנים לי יטלו על כרחו כו', ע' בת' עונג יו"ט סי' פ"ח וסי' צ"ד.
שם רבא אמר לעולם בעל בכלל בריות הוא כו' ר"נ אמר לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא כו', ע' מה' שהאריך בזה בת' שיבת ציון סי' כ"א.
ר"ן ד"ה אמרי. האי דפריק ליה הכי ולא פריק אין נזירות לחצאין כדפריק לעיל כו', ע' חוט המשולש בחלק התשובות להגרא"י סי' מ"ז.

דף פד.

א"ר יוסף ל"ק הא ר"א הא רבנן דתנן ר"א אומר אין אדם צריך לקרות שם על מעשר עני של דמאי כו', א"ל אביי דכו"ע ספיקו טובל ור"א ורבנן בהא קמיפלגי ר"א סבר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני כיון דאילו מפקר נכסי והוה עני ושקל ליה הוא לית ליה פסידא ורבנן סברי נכסי לא מפקר אינש דמירתת דילמא זכי בהו אינש אחרינא הלכך נחשדו, הנה במכות ט"ז ע"ב אוקי נמי רב יוסף סוגיא דהתם בפלוגתא דר"א ורבנן גבי דמאי, ואביי דהכא אוקי לפלוגתייהו דר"א ורבנן באופן אחר ע"ש, ועו"ק הלא בהרבה מקומות בש"ס ואחד מהם הוא בברכות מ"ז ע"א אוקמינן לכמה משניות דתנן סתמא ע"פ הטעם דאי בעי מפקר להו לנכסי והוה עני וחזי ליה ולא דחינן כלל משום חששא דנכסי לא מפקר אינש דמירתת דילמא זכי בהו אינש אחרינא, וע' בתוס' רע"ק לדמאי שם ובמש"כ בחידושי שם ולגיטין י"ב ע"א.
ר"ן ד"ה ואני אומר. ויש כאן אדם שבשעת נדרו הוא מיורדי הים ולאחר מכן קודם ל' יום נעשה מיושבי יבשה כו', ע' בר"ן לעיל ד"ל סע"א ובת' מהרש"ם סי' קצ"ב.

דף פד:

למ"ד ספיקו טובל קסבר אית ליה טובת הנאה וכיון דאית ליה טוה"נ לא מהניא ולמ"ד אינו קורא שם קסבר ספיקו אינו טובל כו', ע' אור שמח פ"ט ה"ג מה' מעשר.
שם א"ל אביי דכו"ע ספיקו טובל ור"א ורבנן בהא קמיפלגי ר"א סבר לא נחשדו ע"ה על מעשר עני כיון דאילו מפקר נכסי כו', ע' בס' עולת שמואל ח"א סי' י"ט.

שם רבא אמר במעשר עני המתחלק בתוך הבית כו', ע' רי"ט אלגזי לבכורות פ"ב סי' כ"ב ובנועם ירושלמי פאה פ"ח וע"ע בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' רפ"ו.

דף פה.

רבא אמר שאני תרומה כו', פי' ומשנתינו ס"ל דטובת הנאה ממון ודלא כדאוקמי לעיל דכו"ע טוה"נ אינה ממון, וכן הבין נמי הרשב"א בתשובה סי' תקס"ג, ועל סתירת פסקי הרמב"ם בהלכותיו ע' בכ"מ פ"ז הי"א מה' נדרים ובלח"מ פ"ה ה"ו מה' אישות וע"ע בקצוה"ח סי' ער"ה סק"א ובמה שהאריך בזה מאד בהעמק שאלה לשאילתות ס"פ קרח וע"ע בנחלת יעקב להגאון בעל נה"מ בחלק התשובות סי' ד' ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ג ושם ס"ס כ"ה.

שם וכיון דקא אתיא למיסרא עלייהו שויה עפרא בעלמא, ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' ר"ב ובעונג יו"ט סי' פ"ט וע"ע באור זרוע ח"ג סי' ל'.

ר"ן ד"ה במתנות שלא הורמו קמיפלגי דרבי סבר כיון שלא הורמו תו"מ הו"ל כחולין שבו דלאו כמי שהורמו דמיין כו', עמש"כ עה"ג ובמש"כ בחידושי לב"ב קכ"ג ע"ב.

ר"ן ד"ה ומיהא שמעינן. וא"ת א"כ האיך יטלו כהנים על כרחו למה לא נחוש דילמא מיתשל כו', ע' נוביי"ת חי"ד סי' קמ"ט ובת' ברית יעקב סי' ז' ובס' עולת שמואל ח"א סי' נ"ז ובעונג יו"ט סי' פ"ט וסי' צ"א צ"ה.

ר"ן ד"ה ואני מסתפק. ואע"פ שאיסור שבו הלך ע"י שאלה קנין ממונו של זה אינו בטל שאינו מוצא שאלה בהפקר כו' ע"כ, פי' ואע"פ שיש מקום לאמר שיהיה חל תורת שאלה בהפקר, עפמש"כ הרמב"ם בפ"ב הי"ד מה' נדרים דהפקר הוא כמו נדר שאסור לחזור בו ע"ש, וזהו מש"כ הר"ן דאע"פ שהוא בגדר נדר. מ"מ אין מקום בשביל זה להפקיע קנין ההפקר לפי שאינו מוצא בזה שאלה והיינו נמי מש"כ הר"ן לעיל מ"ג ע"ב בד"ה ה"ג ע"פ מסקנת הש"ס שם דמכי אפקריה נפקא ליה מרשותיה, וע' חו"מ סי' רע"ג ובביאור הגר"א סק"ג ובקצוה"ח שם ובנוביי"ת חי"ד סי' קנ"ד ובהעמק שאלה לשאילתות פ' קרח סי' קל"ב אות י"ז ובחזקה רבה חא"ח סי' כ' ובת' באר יצחק חי"ד סי' כ"ג.

דף פה:

א"ל אביי בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו אלא יאסור דשלב"ל על חבירו כו', ע' בת' הרא"ש כלל י"ב סי' ב'.

שם באומרת יקדשו ידי לעושיהן דידים הא איתנהו בעולם, כה"ג אמרינן לעיל ספ"ק ידי למעשיהם רגלי להילוכן כו', וע' שעה"מ פ"ג ה"י מה' נדרים.
ר"ן ד"ה וכי אמדה הכי. אפילו למ"ד אדם מקדיש דשלב"ל פריך כו', ע' בת' הגרע"א סי' קס"ה וסי' רכ"ד.

דף פו.

א"ר אילא ומה אילו אומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדוש מי לא קדשה, ע' אוד שמח פ"ח הי"א מה' נדרים.
שם מתקיף לה רב אשי מי דמי התם קיץ אשה מי אית לה קיצותא, ע' נובי"ת חאה"ע סי' נ"ד ובאבני מלואים סי' מ"ג סק"א.

דף פו:

שאני קונמות דכי קדוה"ג דמי וכדרבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד, צ' בת' הרדב"ז ח"א סי' תקי"ג ובת' באר יצחק חא"ח סי' כ"ד.

דף פז.

ותניא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו יצא ידי קריעה כו', ע' חוט המשולש בחלק התשובות להגרא"י סי' מ"ב ובת' בית דוד סי' ג' וע"ע בפרדס הגדול לרש"י סי' רצ"א ובאור זרוע ח"ב סי' תי"ח.
שם והלכתא תכד"ד כד"ד חוץ ממגדף ועובד ע"ז ומקדש ומגרש. עמש"כ בחידושי לב"ב קכ"ט ע"ב וע"ע בת' הגרע"א סי' קמ"ה ובאבני מלואים סי' ל"א סקט"ו וסקי"ט ובסי' ל"ו סק"ו ושם ס"ס ל"ז ובת' בית דוד סי' י"ג ובחזקה רבה חאה"ע סי' רס"ז וע"ע בת' מהר"ח או"ז סי' ר"ל.
ר"ן ד"ה והלכתא. אבל הני כיון דחמירי כולי האי אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה ומשו"ה חזרה אפילו תכ"ד לא מהני. ע' ח"ס אה"ע ח"א סי' צ"ז וע"ע בת' הריב"ש סי' רס"ו ובת' שיבת ציון סי' ס"ט.

דף פז:

ר"ן ד"ה אמר רבא ד"ש היא. אבל אם אמרה קונם שאני טועמת לא תאנה ולא ענבה לר"ש נדר אחד הוי ולרבנן הו"ל שני נדרים, ע' ש"ך יו"ד סי' רכ"ט סק"ו.

דף פח.

אמר רב ל"ש אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת בפיך כו' ושמואל אמר אפילו אמרה מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל, ע' בת' הרא"ש כלל ע"ד סי' ד' ובת' הריב"ש סי' דט"ו ובת' מהר"ם אלשיך סי' י"ח ובס' עולת שמואל סי' נ"א ובחזקה רבה חי"ד סי' ע"ח.

דף פח:

אלא א"ר אשי מתניתין כשיש לה חצר באותו מבוי עסקינן דמיגו דזכיא לנפשה זכיא לאחריני, ע' בתשובות הרמב"ם בדפוס בלפסיא סי' א' ובשינוי קצת בדפוס ירושלים סי' שנ"ז מה שהאריך בזה.

דף פט.

במשנה נדרה בו ביום ונתגרשה בו ביום החזירה בו ביום אינו יכול להפר כו', ע' בת' הריב"ש סי' קפ"ה וסי' ת"ז.
שם הריני נזירה לכשאתגרש ונתגרשה ר' ישמעאל אומר לא יפר ור"ע אומר יפר. ע' שעה"מ סוף ה' נדרים ובת' הגרע"א סי' רכ"ד..

דף פט:

תוד"ה תניא שאני נהנית. ולא דמי לשאיני עושה לפי אבא ולפי אביך דאמר לעיל דאינו יכול להפר כו', ע' לח"מ פי"ב הי"ב מה' נדרים.

דף צ.

אמר רבא מאן חכים למיעבד כי הא מילתא אי לאו דרב אחא בר ר"ה דגברא רבה הוא דקסבר כו', ע' בת' מהר"ח אור זרוע סי' רמ"ד.
שם אבל בשאלה ד"ה אין חכם מתיר כלום אא"כ חל נדר כו'. ע' בת' הריב"ש סי' רפ"ב.
שם קונם שאיני נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו נשאל על הראשון ואח"כ נשאל על השני. ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' קפ"ג.
ר"ן ד"ה מיהו ה"מ אבל תולה נדרו בימים כיון שסוף איסורו לחול אע"פ שלא חל עדיין חכם מתיר כו', ע' נובי"ת חאה"ע סי' נ"ד.

דף צ:

במשנה בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך כו' חזרו לאמר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר כו', ע' בת' הרא"ש כלל ל"ה סי' ד' ובת' הריב"ש סי' קכ"ז ובנובי"ק חאה"ע סי' ע' ובת' הגרע"א סי' פ"ח ק"א קי"א ובח"ס חי"ד סי' קע"ה.

שם איבעיא להו אמרה לבעלי טמאה אני מהו שתאכל בתרומה רב ששת אמר אוכלת שלא תוציא לעז על בניה רבא אמר אינה אוכלת אפשר דאכלה חולין כו', ע' אור זרוע ח"א סי' תרט"ו.

שם אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה כו', ע' בת' הרשב"א ח"ד סי' רנ"ז ובכנסת יחזקאל סי' ס"ז.

ר"ן ד"ה השמים ביני לביניך. מוכח בגמרא דהכי קאמרה ליה שאין שכבת זרעו יורה כחץ כו', וע' בת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תקס"ז.

תוד"ה חזרו. ותירץ הרב ר' אליעזר דלא מצינו זונה שהיא אסורה לינשא לכהן דודאי הוא מוזהר עליה אבל היא אינה מוזהרת עליו כו', ע' חגיגה י"ד ע"ב תוד"ה בתולה ובטו"א שם ובב"מ ד"ל ע"ב ד"ה הא אין עשה ובשעה"מ ספי"ז מאיסורי ביאה ובת' ח"ס אה"ע ח"א סי' ק"נ וסי' קנ"א ובת' מהרש"ם ח"ב סי' רי"ד ובת' שיבת ציון סי' ע"ד ובחזקה רבה חאה"ע סי' ד'.

תוד"ה ותהא נטולה. ואין לתמוה האיך חל נדרה על תשמיש יהודים אחרים בעודה אשת איש והא אאחע"א וי"ל דהוי איסור כולל כו', ע' בת' מהרש"ם ח"ב סי' קנ"ד.

דף צא.

במאי עסקינן אי באשת ישראל אי ברצון כלום יש לה כתובה כו', ע' בת' הגרע"א סי' קי"ד ובת' שיבת ציון סי' כ"ג.

שם ת"ש האומרת טא"ל דאפילו למשנה אחרונה דקתני לא מהימנה התם הוא דמשקרא דידעה דבעלה לא ידע בה אבל גבי גרשתני דידע בה מהימנא כו', ע' בת' הגרע"א סי' צ"ט ובתוספותיו ליבמות פי"ג אות קיו ובס' חזקה רבה חאה"ע סי' קכ"ד וע"ע בת' הרשב"א סי' אלף ר"ל.

שם קסבר רב המנונא ה"נ היא גופא אמרה נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע ומשו"ה משקרא, ע' בת' הרשב"א סי' תרכ"ח וסי' אלף רנ"ג ובת' הרא"ש כלל מ"ג בכמה סימנים ובאור זרוע ח"א סי' תרנ"ב ובת' מהר"ם ב"ב סי' תתקמ"ז ובת' מהר"ח או"ז סי' ס"ט.

ר"ן ד"ה גברא הוא דנסתפחה שדהו. קדושת כהונתו גרמה לו, ע' בס' נר אהרן סי' ד'.
ר"ן ד"ה ההיא איתתא. לפי דבריה סבורה היתה שהוא בעלה אין לך אונס גדול מזה כו'.
ע' בת' עין יצחק אה"ע ח"א סי' ע'.

דף צא:

א"ר נחמן עיניה נתנה באחר ולית בה מששא במלה, ע' מהרי"ק שרש פ"ב וע"ע בת' הרא"ש כלל ח' סי' ז' ובת' מהר"ם פדואה סי' ל"ד ובת' שיבת ציון סי' ל"ח וע"ע בת' פמ"א ח"ב ס"ס קל"א.
שם ההוא גברא דהוה מהרזיק בביתא הוא ואינתתא כו', ע' בת' נובי"ת חאה"ע סי' קנ"ט ובת' מקום שמואל קונטרס שער התירוצים.
שם אמר רבא אינתתיה שריא אם איתיה דעבד איסורא כו', ע' בת' הרשב"א סי' אלף קפ"ז ובת' הרא"ש כלל ל"ה סי' ד' ובאור זרוע ח"א סי' תרט"ו ובנובי"ת חאה"ע סי' י"ב וע"ע בשאילתות פ' נשא סי' קכ"א ומפרשים שם ובת' מהר"ם ב"ר ברוך סי' תתר"כ ובת' פני יהושע אה"ע ח"א סי' א'.